

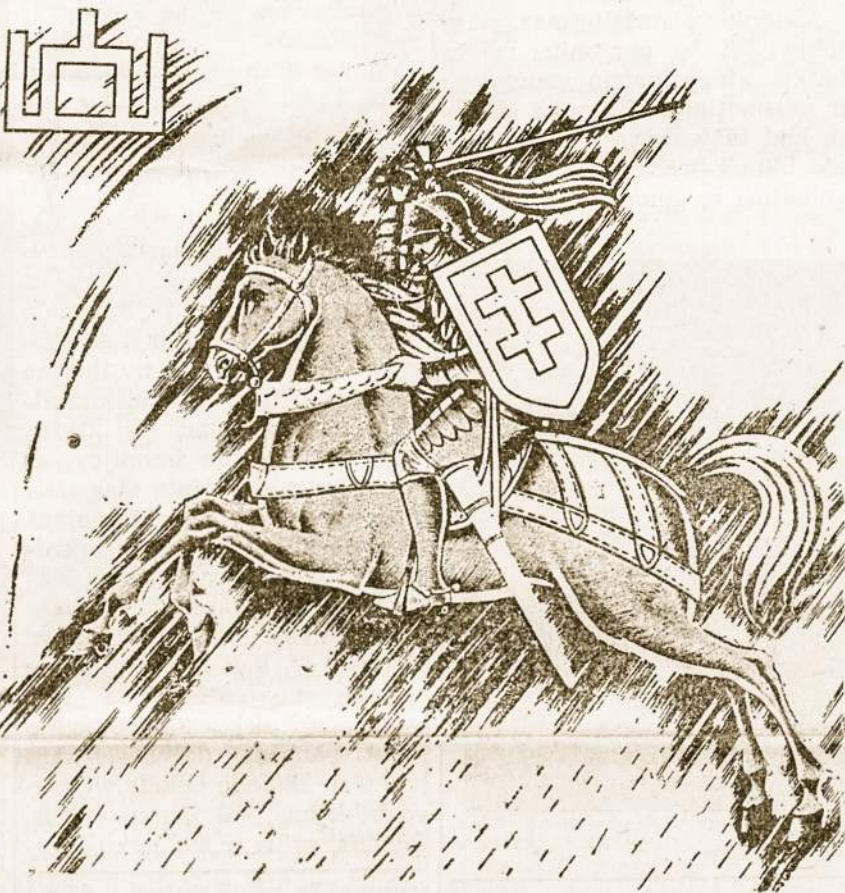
KOVOJE DĖL LAISVĖS

„Tas laisvės nevertas,
kas negina jos.“

Kiekviena fizinė būtybė, pačiu gimimo faktu, atsineša įgimtosios teisės jai suteiktą privilegiją laisvai savo galvoseną ar žmogiškuosius, įstatymais apsaugotus, veiksmus tvarkyti savo nuožiūra, taip kaip jam atrodo geriausia ir tikslingiausia. Iš to ir kilo angliose posakis — mano namai, mano pilis. Individas — fizinis asmuo yra viso ko epogėjus, nes jis atranda ir tvarko mums prieinama visata, jis ją praplečia, pajungia, kuone pakeičia. Žodžiu — jai viešpatauja. Taigi, neišvaiduotina, kad visatos valdytojas tarnautų jai pačiai, būtų jos vergu, ar teisingiau, romėnų žodžiais betariant, taptų — res (daiktu). Individo pavertimas daiktu yra neleistinas jo prigimties iškrypimas. Tai didžiausias nusikaltimas žmogaus prigimčiai. To baisiojo nusikaltimo aukomis esame ir mes, mažos, bet darbščios ir sumanios Tautos kartos. Kaip neiškreipama prigimtis, lygiai nesulaikomas veržimasis į laisvą — savistovų gyvenimą. Pačios prigimties verčiami ir tų kilniųjų siekių skatinami, be socialinių skirtumų, pradedant eiliniu ir baigiant augštu valstybės vyru, 1918 metais, niekeno neverčiami spontaniškai organizavosi būriai ginti savo gimtąją šalį, nuo į ją besiveržiančių priešų. Alkanai, blogai ginkluoti, nepaaušti, bet laisvės ištroškę grižo nugalėtojais ir iš kovų laukų parnešė ateinančioms kartoms laisvą gyvenimą, kur pats lietuvis tapo šeimnininku. To neįkainuojamo heroizmo liudytojais yra Širvintų ir Giedraičių lygūs laukai bei Radviliškio kapinės. Jos, nelyginant Pilėnų kunigaikštis Margis, bylos kartų kartoms apie to meto Tautos norą nepriklausomai gyventi. Atgavę jį laisvę, ant karo griuvėsių kūrėmės, nelyginant skruzdės plyname lauke. Jūs, mieli Argentinoje gyvenę tautiečiai, esate liudytojais to skurdo ir nedatekliaus, kurį turėjome pakelti ir kuris ne vieną jūsų taipgi išstūmė iš savo gimtojo krašto — ieškoti laimės svetur. Bet darbštus, kantrus ir viską pakelius lietuvis pagaliau laimėjo. Po 20 nepriklausomo gyvenimo metų, mažytė mūsų šalis, okupantu maskolio žodžiais betariant, tapo maža Amerika. Darbštus mūsų ūkininkas, nuo ankstyvaus ryto iki vėlyvos nakties purendamas žemę, ar šeimnininkė, tvarkydama daržę vagas, kūrė neišvaiduojamas materialines gėrybes, kurios ir iškėlė mūsų Valstybę į tinkamą vietą. Gerai žinote, kad neturėjome nei anglių kasyklų, nei naftos šaltinių, nei druskos

klodų, turėjome tik dvi sveikas rankas, kurios ir darė stebuklus, nerandančių tolygių visoje žmonijos istorijoje. Tai liudyja lietuvių charakterio kietumas ir sumanumas. Tiesa, daug esa-

timi ir sumanymais garsėjo užsieniuose, sporto mėgėjai krepšinininkai, laimėję Europosmeisterio vardą, garsino toli Lietuvos vardą. Iš šiaudinio sukrypusio namelio išėjęs jaunuolis tiek buvo pajėgus ir sumanus, kad galėjo pakeisti po karo užsilikusius maskolius generolus

1918 - 1955

me padarę nedovanotinų klaidų, bet vis dėlto patys tvarkėmės ir todėl patys šiandien galime šaukti kaltinamuosius pasiteisinti ir juos teisti. Bet užmerkti akis prieš pasisekimus ir laimėjimus, kuriuos esame pasiekę gyvenimo srityje, negalime. Maskolių carų laikais nualinta Lietuva buvo nelyginant šiais laikais mažai kam težinoma Afrikos negrų valstybėlė. Gi savistovios nepriklausomos Lietuvos vardas siekė toli užjūrius, kurių gyventojai, sakysim kad ir anglai, negalėjo atsigardžiuoti lietuvišku sviestu, bekonais, kiaušiniiais ar grožėtis lietuviškais marginiaiis. Mūsų žemės ūkis — maratono šuoliais tobulėjo, neižengiamas pelkes pakeitė gražūs kviečių laukai, visą kraštą puošė naujai kultivuojamos jaunos pušys (auginami miškai), kuriuos okupantai baigia naikinti, kaip didžiausią mūsų krašto naturalų turtą, bujojo puikiai įrengtas vienintelis Klaipėdos uostas — vartai į laisvąją jūrą, dygo naujos mokslo šventovės — pradžios mokyklos, gimnazijos, net du universitetai, kiekvieno kultūringo krašto pasididžiavimas, technikumai, akademijos, institutai, kurie paruošė kraštui savus valstybės vyrus ir mokslo kadrus. Mūsų jauni mokslininkai savo išmin-

— šnipus, profesorius, kurie skiepijo jaunimui kosmopolitizmą, inžinierius, gydytojus, teisininkus ir t. t. Žodžiu, tapome didele valstybe, mažame žemės plote. Tai visa buvo galima pasiekti tik pačiam lietuviui savistoviai besitvarkant. ...Tik deja, neilgai tesidžiaugėme savo laisve — vos 20 metų. Jauna valstybė, dalinai dėl mūsų pačių kaltės, peranksti buvo pasmaugta. Ir mes, tarytum Pamos avių banda, be mažiausio pasipriešinimo, be kovos, pasidavėm kiekvienam kas iš mūsų ko tik reikalavo. Sueidami į bičuliškus santykius su lenkais — atsižadėjome gražiosios savo sostinės Vilniaus, atidavėm, ar Reicho ministerio žodžiais betariant — pasiūlėm vienintelį, tiek daug aukų pareikalavusį, uostą Klaipėdą ir, pagaliau, maskoliškoms ordoms — be pasipriešinimo išdavėm kančioms ir išniekinimui visą Tautą su visais jos pasiektais laimėjimais. Tapome nevertais pirmųjų savanorių, vyties kryžiaus kavalierių, Klaipėdos sukilėlių, jaunųjų partizanų, kurie, nežiūrėdami į priešų pranašumą, būriais veržėsi į kovos lauką ir parnešė laimėjimą. Tai skaudi ir karti tiesa. Bet tai nereiškia, kad Tauta sunaikinta ir amžiams palaidota. Ne. Maskolių carai, nežiūrint di-

KAZYS BRADŪNAS

APEIGOS

Tautos Šventėje

KAI istorija, įžiebus melsvą ugnį,
Slaksto žemę žuvusių krauju
Ir per amžių juodąją bedugnę
Mostelia su želmeniu nauju,

Aš klaupiuos į pašvęstąjį molį
Su didžiu stebuklo laukimu
Ir kiekvieną kritusio šešėlių,
Kaip kautynių vėliavą, imu.

O tautos Dvasia sparnus ištiesia
Lyg ošimą tolimą dainų
Ir, giedodama heroiškąją giesmę,
Kyla iš liepsnos ir pelenų.

džiausių jų pastangų — spaudos draudimų, Kražių skerdy-nėmis, trėmimais į katorgas neįstengė užmigdyti veržlios Tautos. Ir šiaudie tie patys maskoliai, tik kitu vardu pasivadinę, kūdikių žudymais, kančiomis, trėmimais į Sibirą ir kitom jų sugalvotom nežmoniškom priemonėm, neįstengs sunaikinti Lietuvos.

Tiesa, daug ašarų išlieta, daug kraujo prarasta dėl buvusių „vadų“ neapdairumo ir netinkamumo užimamai vietai. Kraštas nuteriotas, žmonės praretinti, gėrybės sunaikintos, bet vieno ko nieks nepajėgė sunaikinti ir išstremti — Tautos veržimosi į laisvę ir noro savarankiškai gyventi. Tai didžiausias kreditas ir garantija, kad Tauta vėl bus laisva.

Likimo toli nuo Tėvynės nublokšti negalime su brangiaisiais miško broliais — partizanais dalyvauti grumtynėse su didžiuoju Tautos priešu maskoliumi. Užtat kasdien mintimis junkimės su jais ir semkimės ryžto ir drąsos iš jų pasiaukojimo kovai dėl Tėvynės laisvės laisvajam pasauliui. ŠI DIENA tebūna mums Argentinoje gyvenantiems lietuviams PASIRYZIMO IR PRIESAİKOS DIENA, ne dėl mūsų kaltės, prarastą Laisvę atgauti. Tam turime daug priemonių. —

1. Puoselėkime ir stiprinkime veikiančias lietuviškas organizacijas, kurios apimtų kiek galima platesnes, be pažiūrų skirtumo, lietuvių mases. Susibūrus į vieną lengviau galima išlaikyti tautinį charakterį ir išsaugoti jaunosios kartos tautiškumą.

2. Auklėkime jaunąją kartą — mūsų Tautos prieauglį, nežiūrint kur jis būtų gimęs — sausumoje ar jūroje, viename ar kitame krašte, po viena ar kita vėliava, lietuviškoje dvasioje. Kaip priemonė lietuviškumui palaikyti jaunoje kartoje yra — teatras, sportas, spauda, kinas, choras, tautiniai drabužiai ir pasilinksminimai lietuviškoje nuotaikoje praversti. Palikę nuošaly pažiūras ir asmeniškumus, kaupkime reikalingą kapitalą —

a) įkurti lietuviškam teatrui, kur būtų atliekami lietuviški veikalai — kaip Gražina, Kęstučio mirtis, Mindaugas, Šarūnas ir t. t., kurie sužadintų juose Tėvynės meilę ir supažindintų su garbinga Lietuvos praeitimi, o kartu pasitarnautų ir propagandai prieš užsieniečius.

b) Jaunimui suburti reikalingas sąlygas. Neabejotinos vertės turi žaidimų aikštės, baseinai, laiveliai vandens sportui, kuris jaunimą sujungia ir patraukia. Kalbėdami tik apie tautiškumą, greit nusibosime. Tam gi reikia lėšų, visų mūsų geros valios.

c) Turime pasirūpinti pasigabenti iš J. A. V. geras lietuviškas filmas, kur jaunieji — vieni, neseniai atvykę, prisimintų, kiti — čia gimę, pažintų gražiąją jaunąją Lietuvą, duodant kartu atitinkamus paaiškinimus. Tai turi būti ne paskiro individo, bet visų lietuvių bendras reikalas.

d) Turime dėti pastangų suorganizuoti iš visų veikiančių lietuviškų organizacijų vieną didžiulį-šimtinį-jaunimo chorą, kuris būtų mūsų kolonijos pasididžiavimas ir reprezentuotų mus prieš užsieniečius.

e) Neatidėliojant, jei dar norime išgelbėti jaunimą nuo ištautėjimo, jei dar nevėlu, turime susirūpinti atitinkama lietuviška jaunimui spauda. Įdomiai redaguojamas jaunimo laikraštis neabejotinai būtų didelis įnašas jaunimo išlaikymo kovoje.

f) Tėvai turi rūpintis, ypač mergaitėms, įtaisyti tautinius drabužius, kurie būtų vartojami ne tik tautinių švenčių metu, bet ir namuose — svečius priimant ar į svečius važiuojant; jgutuvių dieną ir kitomis išskilmingomis progomis.

g) Buvę pedagogai turi pasirūpinti atitinkamomis progomis suorganizuoti jaunimui lietuviškus pasilinksminimus — kaip Kalėdų eglutė mažiesiems, kur patys vaikai eitų ratelius, lietuviškai dainuotų, klausytųsi senelio lietuviškų pasakų, kurios sužadintų jaunuosiuose Tėvynės ilgesį ir meilę, surengti jaunimui lietuviškas pramogas — gegužines — kur po atviru dangumi būtų pastatytos misterijos, atlikta lietuviška programa.

Tai darbai, kurių neatidėliojant turime imtis šioje šalyje, jei nenorime patys ištautėti, o ypač neleisti mūsų jaunimui žūti ir norime nešioti garbingą ainių — lietuvišką vardą.

„Lietuviais esame mes gimę,
Lietuviais turime ir būt!
Tą garbę gavome užgime,
Jai ir neturime leist pražūt“

Dr. Alf. KAIRELIS

?!

NUO KRYMO IKI FORMOZOS

1945 m. vasario mėn. 4—11 d. Krymo pusiasalyje, Jaltoje, buvusiose carų rūmuose vyksiančios konferencijos nutarimai buvo lemtingi pasauliui. Lygiai prieš dešimtį metų trys didieji — Rooseveltas, Churchillis ir Stalinas, — žaidė pasaulio ateitimi, gi to žaidimo liūdnas pasėkas matome gyvenamojo laikotarpio grėsmėse ir pavojuose. Vadinamosios Jaltos konferencijos „klaidos“ atidavė į bolševikinių enkavedistų rankas apie pusę Europos valstybių, suteikė proga Kremliaus „draugams“ įkelti koją į neaprepiamą plotą ir išteklių Kiniją, bendrai visoje Azijoje užkurti nuolatinių nerimų, kovų ir revoliucijų laužą, gaivina ir palaikoma melo, neapykantos, pagiežos, šmeižto ir teroro, tu pagrindinių komunizmo „apaštalu“ ginklų.

Jeį ne kietas amerikiečių gen. Mac Arhuro užsispyrimas neįsileisti komunistinių armijų į Japonijos salas, nebojant Jaltos susitarimų, šiandien gal iš viso pasaulis nebūtų turėjęs jokios Korėjos, nei Indokinijos, nei Formozos problemos, nes visa Azija be išimties būtų šokusi pagal Maskvos botagą.

Nemalonu, gal net skaudu prisiminti šios Jaltos konferencijos sukaktį, tačiau pamokoma.

JAV Jaltoje siektasis tikslas nebuvo politinis, bet grynai militarinis — sutriuškinti priešą, jį nubauti ir tuo būdu parodyti pasauliui, kas laukia eventualaus užpuoliko. Šis JAV laikysenoje politinių tikslų nebuvimas buvo viena didžiausių klaidų, įgalinusių komunizmui nepaprastai išsiplėsti. Tenka pripažinti, kad Stalinas tai puikiai panaudojo savo grobuoniškiems troškimams patenkinti.

Churchilio (tuo pačiu ir Anglijos) tikslai buvo kiek skirtingesni: nugalėti priešus iš žiūrėti, kad komunistinė Rusija nepasidarytų per daug stipri. Tai tipinga, istorijos jau seniai patvirtinta, Anglijos laikysena, kuri ir šiandien dar apsprendžia jos veiksmus bei politiką.

JAV valstybių nuo Krymo per Kiniją ir Korėją iki Formozos nueitas politikos kelias buvo didelės patirties ir praręjimo mokykla. Dabar JAV politika turi aiškų tikslą, — užkirsti komunizmui kelią ir visiškai sunaikinti šį „raudonųjų širšių“ lizdą, jei susidūrimas būtų neišvengiamas.

PRANCŪZIJOJE TA PATI DAINELĖ

Prieš keletą savaičių šioje pačioje vietoje jau buvome pastebėję, kad Mendes-France sudarytos vyriausybės likimas didelė dalimi priklauso nuo MRP atstovų laikysenos. Didelių gabumų, veiklus ir originalus Prancūzijos ministeris pirmininkas Mendes-France šiomis dienomis, svarstant parlamente Prancūzijos politiką Šiaurės Afrikoje, po ilgų bei audringų kalbų ir ginčų, buvo nuverstas. Tuo būdu, Prancūzija ir vėl lieka be tikros valdžios.

Šis Prancūzijos ministerių kaitaliojimas jau pradeda darytis nuobodokas ir kiek juokingas. Per šiuos maždaug dešimtį pokario metų Prancūzijoje viešpatavo apie 25 ministerių kabinetai. Šaltai ir ūkiškai galvojant, suprantama, kad tai neša naudos nei ekonominei

Prancūzijos gerovei, nei jos prestižui užsienyje. Ar pavyks Antoine Pinay sudaryti naują ministerių kabinetą, tuo tarpu dar negalima pasakyti. Reikia vis dėlto manyti, kad didelių vilčių nei pats Pinay neturi.

RIETENOS KREMLIJE

Po Stalino mirties prasidėjusi dėl valdžios kova tebevyksta. 1953 m. kovo mėn. 5 d. miršta Stalinas, ir visa jo rankose turėta jėga ir galybė bandoma pasiskirstyti tarp trijų: Malenkovo, Berijos ir Molotovo. Gi senas raudonosios armijos „politrukas“ — maršalas Bulganas liekasi ir toliau Krašto apsaugos ministru.

Kovo mėn. 15 d. Kruščiovas paskiriamas komunistų partijos centro komiteto pirmuoju sekretoriumi. Malenkovas, kuris dar paties Stalino buvo paskirtas šioms pareigoms, „atsisako“ nuo šio paties svarbiausio posto. Tų pačių metų birželio mėn. 25 d. Berija apkaltinamas išdavimu, suimamas ir gruodžio mėn. 24 dieną sušaudomas.

Spalio mėn. 12 d. Kruščiovas

oficialiai partijos suvažiavimo patvirtinamas pirmojo sekretoriaus pareigose. Gi šių metų vasario mėn. 8 d. atsistatydina Malenkovas, o Bulganas, Kruščiovo pasiūlymu, paskiriamas Sovietų Rusijos ministru pirmininku.

Tokie būtų maždaug trumpai suglaudus kovos dėl valdžios įvykiai Maskvoje.

Jau senokai pasaulio spaudoje buvo užtinkama apie nesutarimus tarpe Kremliaus didžiūnų. Buvo aiškiai kalbama apie nesutarimus tarpe švogerių — Malenkovo ir Kruščiovo (Malenkovas yra vedęs Kruščiovo seserį).

Malenkovo Augščiausiai Tarybai įtiektas atsistatydinimo raštas, gal būt, ir nebuvo staigmena vakariečių politikos vyrams, tačiau tai yra svarbus įvykis netik Rusijos, bet ir viso pasaulio paskutiniųjų įvykių tarpe.

Malenkovo nušalinimas, nėra jokių dėl to abejonių, reikia laukti, atneš įvairių staigmenų ir pasikeitimų. Netenka abejoti, kad Malenkovą nuo žiauresnio likimo greičiausiai bus išgelbėjusi jo žmona. — abc —

Pirmyn už tėvynės laisvę...

ARGENTINOS LIETUVIAI IR BENDRUOMENĖ

Vienas sugabus ir ryžtingas asmuo nuveikia didelius darbus. Jungindo tokių žmonių tankiai įvykdo stebūklus. Drašios, vieningos ir veržlios tautos nepažįsta kliūčių nei sunkumų plačiausių užsimojimų įgyvendinime. Tai negausi romėnų tautelė sukūrė šimtmečius žydėjusią imperiją. Ispanai, olandai, portugalai ir angalai išplėtė savo valstybes po neaprepiamus naujų žemynų plotus, duodami pradžių eilei naujų valstybių. Lietuvių tauta, vleninga ir sumani, kelių šimtmečių bėgyje vyravo Rytų Europoje, paveržusi pirmenybę iš kur kas skaitlingesnių kaimynų.

Vaidų pavyzdį suvienytų pajėgų galybės istorijos bėgyje parodė ir paskiri visuomeniniai sluogsniai, kad ir išmėtyti po visą pasaulį. Prisiminkim žydus ar airius, kurių tautinės bendruomenės kai kuriuose kraštuose sveria daugiau, nei kitos ištisos valstybės.

Tiek savajame krašte nepriklausomybės laikais, tiek atsikūrus užsieniuose, lietuviai yra nekartą parodę vienybės įvertinimą. Vien BALFo ar ALTos pavyzdžiai JAV vaidžiai rodo, kaip daug galima atlikti suvienytus pajėgas bendriems reikalams.

Argentinos lietuvius riša taip pat bendra kalba ir kilmė, bendri papročiai ir polinkiai.

Dviem atvejais buvo bandyta šiame krašte rasti bendrą kelią augštųjų lietuviškų tautinių ir visuomeninių klausimų sprendimui. Pirmasis bandymas buvo per Argentinos Lietuvių Organizaciją ir Spaudos Tarybą. Minėtas vienetas, nors pilnai ir nepateisino į jį dedamų vilčių, nemaža pasitarnavo lietuviškiems reikalams. Antrasis žingsnis buvo Argentinos Lietuvių Bendruomenė. Pritaikinti krašto sąlygoms, Bendruomenės įstatai apima visus lietuviškai visuomenei brangius ir artimus tikslus. Bendruomenės rėmuose yra įmanomas visų Argentinos lietuvių bendradarbiavimas visose juos dominančiose ar liečiančiose srityse. Atrodo, kad iki nebus rasta tobulesnio įrankio, ARLB pasiliks mums prieinamiausiu keliu į tą augšto lygio gerbūvį, kurio šiame krašte yra pasiekusios kitų Tautų visuomenės sluogsniai.

Dėl daugelio įvairių priežasčių, ARLB iki šiol negalėjo įvykdyti visų tų svarbių siekimų, kurie numatomi jos įstatuose. Bendruomenės tiesioginė ar netiesioginė įtaka, tačiau, Argentinos lietuvių gyvenime buvo giliai pajusta. Bendruomenės nuopelnai lietuvių, geresniam sugyvenimui tarpe įvairių pažiūrų tautiečių, išvystymui naudingų sumanymų ar naujų sąjūdžių, pilnai pateisina Bendruomenės steigėjų ir

Gen. V. GRIGALIŪNAS - GLOVACKIS

Trisdešimt septyni

Dešimtojo amžiaus gale, Kijevo kunigaikštis Vladimiras sumanė pasikrikščyti kartu su savo tautiečiais. Tą kunigaikščio Vladimyro mintį patyrė kaimynai, pradėjo siųsti visokius apaštalus. „Apaštalu“ tarpe buvo ir žydų. Kunigaikštis, išklauses žydų religijos skelbėjus, paklausė: „O kur gi jūsų žemė? Kur jūsų tėvynė?“ „Dievas, dėl mūsų tėvų kaltės, atėmė mūsų tėvynę ir mus išblaškė po visą pasaulį“. Tada kunigaikštis atsakė: „Ką gi, norite, kad Dievas ir ant mūsų užpykęs atimtų tėvynę ir mus išblaškytų po visą pasaulį? Lauk!“ Kunigaikštis su savo tautiečiais perėjo iš Bizantijos į Rytų Katalikų apeigas.

Taip įvyko, turbūt, ir su mumis, kaip su žydais. Dievas, už mūsų pačių ar mūsų tėvų kaltes nubaudęs, atėmė Tėvynę ir mus išblaškė po visą pasaulį.

Ar kas nors pastatė sau klausimą, kodėl Apvaizda leido 1918 m. vasario 16 d. paskelbti pasauliui Lietuvos prisikėlimą, nuo 1918 iki 1940 m. savistoviai tvarkytis, nugalėti visus priešus ir po to, 1940 m., taip skaudžiai mus nubaudė?

Jeį kas įsigilino į Fatimoje Švč. Mergelės pareikštus žmonių Dievo bausmės nutildymo patarimus, tam bus aiškus atsakymas į aukščiau pastatytus klausimus. Kada žmonijos pažanga buvo nukreipta atsipalaidavimui nuo Dievo, išgalvojant visokias atomines ir hidrogenines bombas, sprausminius lėktuvus stratosferai nugalėti, bandant pasiekti net kaimynines planetas ir, kad ir netiesiogine prasme, nuversti Dievą nuo sosto, visai aišku, kad turėjo įvykti panašus dalykas, kaip įvyko su Babelio bokštu. Griuvo biblijinis, gal jau nepirmas, Babelis, grius ir šių laikų Navadovybės pasišventusių darba ir pastangas.

Vertinant Bendruomenės ateitį, tenka ją glaudžiai sieti su bendra Argentinos lietuvių visuomenės padėtimi. Nėra paslaptis, kad didžiūma Argentinos lietuvių laikosi nuošaliai nuo organizuoto tautinio ir visuomeninio gyvenimo; kad veikiančios draugijos, nežiūrint viršžmogiškų pastangų ir veikėjų pasišventimo, nepajėgia daryti tos pažangos, kurios reikalauja dabartinė gyvenimo sparta; kad ištautėjimas, ypač jaunimo tarpe, yra tikrai didelis; kad retėjant vyresniosios kartos darbuotojams, veikiai neberasime, kas užpildo apleidžiamas atsakomybes ir pareigas.

Mūsų visų uždavinys yra įvertinti padėtį ir bendrai ieškoti išeities. Tai svarbu tiek draugijoms, tiek visiems susipratusiems tautiečiams. Jei nemokėsime sutarti ir veikti iš vien, po keliolikos ar keliasdešimt metų baigsim tirpti svetimųjų jūroje.

Šiandieną Bendruomenė laiko atviras duris reikalingam pajėgų subendrinimui. Kol nerasta kito, geresnio kelio, nepameskime tos progos, kurią tebeturime. Pasekdami kitų tautinių sluogsnų pavyzdžių, Bendruomenės rėmuose siekime mūsų tautinių vertybių išlaikymo ir išvystymo, mūsų kultūros kėlimo, mūsų visų dvasinio ir medžiaginio gerbūvio.

Leonardas Sruoga

1955 m. sausio 31 d.

jasis Babelis, tik su tuo skirtumu, kad Naujojo Babelio griuvimas bus daug baisnesnis ir pasauliui daug skaudesnis.

Jeigu žvelgiame į mūsų Tautos kovas dėl spaudos, į nepriklausomybės kovas, matome didelę Dievo globą. Ten spindėjo pasiaukojimas, pasiryžimas, didelis prie mūsų tikėjimo prisirišimas. Dievo ir Tėvynės meilė buvo du didžiuliai ugnies stulpai, kurie žydus išvedė iš tyrų ir pažadėtąją žemę, o lietuvių ir laisvą ir nepriklausomą gyvenimą. Savanorių, tikriau sakant 90 procentų lietuvių, sengalvėlės močiutės prie ratelio iš „elementoriaus“ ar „Aukso Altoriaus“ išugdyta dvasia, taip buvo galinga ir di-

Aleksandras Vainauskas, pirmasis prieš 20 metų žuvęs dėl krašto laisvės partizanas šaulys.

di, kad galėjo kalnus nugramzdinti jūron. Galėjo tris galinčius galijotus, iki dantų ginkluotus ir šarvuotus, jų pačių ginklais per eilę metų išgrūsti už Tėvynės ribų.

Su Dievo, Švč. Mergelės Marijos, šv. Kazimiero, Lietuvos Karalaičio, pagelba ir užtarymu, nugalėjęs didelius priešus, mes suklypome po bedvasio materializmo, aukso veršio bei stabų garbinimo našta. Nupuolė mūsų dvasia, nes nutolome nuo Dievo. Gerąjį ir gailėtingąjį Dievą pasitengėme išguiti ne tik iš savo širdžių, bet ir iš šeimų, namų, mokyklų, įstaigų ir organizacijų. Koks iš to rezultatas? Rezultatas tas, kad netekome savo pastogės, savo Tėvynės ir tapome benamiais klajūnais. Esame svetimi ir nekenčiami. Šią skaudžią Dievo rykštę jaučiame jau vienuoliktą kartą, nematydami prošvaistės, beviltiškai laukdami laisvės spindulių.

Norime savo Tėvynę gelbėti, norime Dievo rūstybę nutildyti, norime 16-tąją Vasario Kaune, Duonelaičio g-vėje, Karo Muziejaus sodelyje švesti, Laisvės Varpą išgirsti?... Reikia vieno dalyko: atsiprašyti Dievo ir gražinti jį į senąsias vietas, iš kurių negailėtingai išmetėme. Turi nutilti keršto aistros saviešiams ir svetimiesiems, grįžti 1918—1920 m. kilni dvasia, turi būti įvykdyti Marijos Fatimoje pageidavimai ir, be abejonės, tada bus švenčiamos Vasario Šešioliktosios laisvoje Lietuvoje. Prie to, Brangūs ir Mieli Tautiečiai, jus kviečia senas Jūsų bičiulis Vincas Grigaliūnas-Glovackis, Nepriklausomos Lietuvos atsargos generolas, visų nepriklausomybės kovų dalyvis ir pirmasis vyriausias Nepriklausomos Lietuvos savanorių organizatorius.

1955 m. sausio 21 d.

Tunja, Bayaca-Kolumbija,

J. VEDEGYS

Kultūrinis gyvenimas Nepriklausomaj Lietuvoj

Paskaite okupanto ar jo samdomų pakalikų spaudą, atrodo, kad kultūrinis gyvenimas okupuotoj Lietuvoj tiek pakilo, kad net prasoka Vakarų valstybes. Minimos mokyklos, teatrai, leidžiamos knygos ir t. t. Numatomose ateities planuose dar didesni skaičiai paduodami. Bet mes, pergyvenę Lietuvos bolševikmetį, gerai žinome šios nusakomos propagandos tikrumą. Gerai žinome jų planavimą, kuris realybėje prilgsta nuliui. Tai tikėti gali tik maži, ar net visi

kurių laikraščiu („Mūsų Rytojais“, „Mūsų laikraštis“) buvo spausdinama keletą šimtų tūkstančių egzempliorių. Reiškia, tauta mėgo laikraštį. Tauta ilgai kovojo, bet atgavo spaudą, ir Laisvės Gadyneje toji tauta mokėjo spaudą išskelti iki pavydėtinų kitoms tautoms ir valstybėms viršūnių.

Knygos. Žvilgtelėję į knygų leidimą, taip pat mes matysime didžiulį šuolį. Kai nuo 1905 m. iki 1914 m. išleista 3.632 knygos, o karo metu — 1915 — 1918 m. —

buvo atsikėlusį iš Kauno).

Be mokyklų dar veikė įvairių sričių kursai; kiek anksčiau ypač buvo išplitę (beveik prie kiekvienos pradž. mokyklos) kursai suaugusiems išmokti skaityti ir rašyti.

Iš viso to mes galime daryti išvadą, kad analfabetizmas Lietuvoje beveik visai išnyko. Pradž. mokslas buvo privalomas, o vidurinis ir aukštasis mokslas kėlė tautiečio dvasinį ir fizinį stiprumą. Neretas dalykas, kai sodžiuje buvo galima sutikti baigusį gimnaziją ariant laukus, o universitetą — dirbant valsčiuje. Nenuostabu, kad Vyriausybė švietimo reikalams skyrė net iki 30 viso biudžeto.

Iš mano atsiminimų

Buvo šaltas sekmadienio vakaras. Stovėjome Pagėgių geležinkelio stoties kieme ir laukėme mums skirto traukinio. Mat, skubiai gavome įsakymą važiuoti į Klaipėdą padėti broliams sukilėliams. Jie jau kelintą dieną bando užimti miestą, bet nevyksta. Trūksta jėgų. Pagaliau ateina traukinys. Greitai sulendame į prekinius vagonus ir pasileidžiame į kelionę. Privažiavome pamiškę po vienos valandos kelionės. Iškrauname ginklus, dalį pasiimdami su savim ir likusį kelią — apie 40—45 km. žygiuojame pėsti. Sunku eiti, nes smarkus vėjas drebia sniegą į akis. Apie 8 val. pasiekėme miesto apylinkę. Einančias mūsų kolonas pastebėjo prancūzai ir pradėjo apšaudyti. Mažoje priešakalnėje gauname įsakymą pasipilti į grandinę. Einame pirmyn. Priešas atidaro gana smarkią kul-

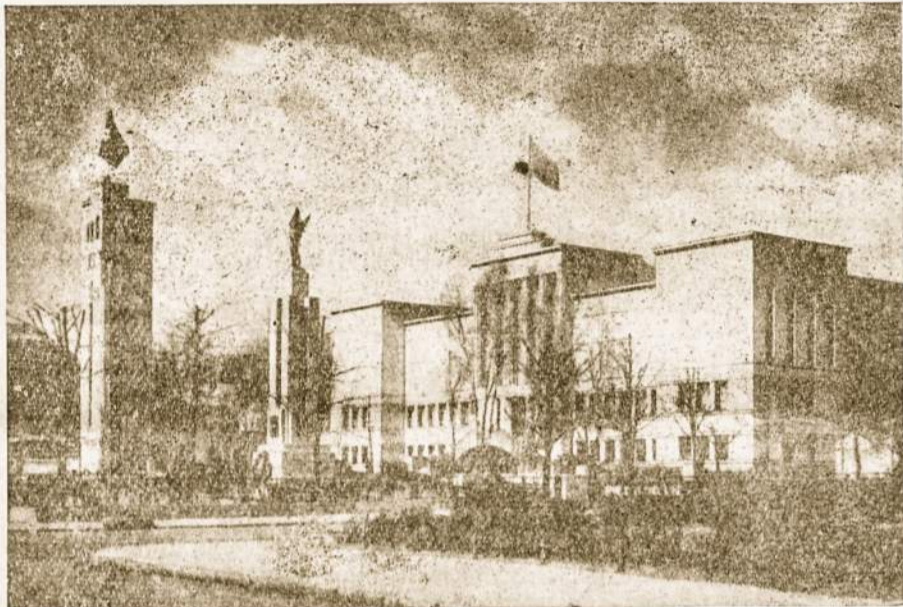
kosvaidžių ir šautuvų ugnį. Kaikuriuos skyrius net priverčia gulėti nejudant. Mes darome trumpus perbėgimus ir kas valandėlę artinamės prie priešo. Priešas išsigąsta ir pasitraukia į miestą. Ačiū Dievui, apkasus užėmėme be mažiausios aukos. Miesto gatvėse buvo blogiau, nes negalima žinoti, iš kurio kampo pasipils šautuvų ugnis, ar sprogs granata. Pasiensiais slinkome prie nurodyto tikslo. Laukininkų ir Turgaus gatvių sankryžoje krinta mūsų būrio kulkosvaidininkas nr. 2, kuriam keliomis kulkomis sulaužomi kojų kaulai ir viena kulka į krūtinę galutinai atima gyvybę.

Reikia eiti Turgaus gatve, bet eiti neįmanoma. Nuolat kulkosvaidžių ugnis. Per didelį vargą pasiekėme Teatro aikštę, prefektūrą, kurioje laikėsi apsupti prancūzai. Negalėdami šaudyti, meta granatas, norėdami mus atbaidyti. Jiems gresia sunaikinimas, arba nuginklavimas. Kita gatve atėjo kuopos vadai ir staiga krinta nuo paskutinės priešo kulkos, mesdamas per langą granatas. Tuo metu iškilo balta vėliava, ženklinti pasidavimą. Priešas nuginkluojamas. Randame jų tarpe dar vieną mūsų kritusį. Visus paguldome, iki bus surinkti kritę kitose vietose. Antroje kanalo pusėje kautynės ėjo kur kas blogiau. Ten aukų pareikalavo kur kas daugiau. Taip sausio 15 d. 14.30 val. mes gražinome Lietuvai tą vieškelį sankryžą, iš kurios eina keliai į visas paasulio šalis. Be Klaipėdos krašto, ypač Klaipėdos uosto Lietuva būtų lyg namas be durų ir langų. Juos Augščiausias Valdovas priskyrė Lietuvai, prie Lietuvos turi ir būti!

M. Galeckas.

1930 m. buvo virš 1.500., o vėlesniuose metu žymiai daugiau. Muziejus turėjo keletą skyrių, vaizduojančių mūsų istorines ir Nepriklausomybės kovas, ginklų rinkinius ir kt. Ypač paminėtinas Karo Muziejaus sodelis, kuriame prieš Nepriklausomybės paminklą būdavo įspūdingos ir jaudinančios vakarais vėliavos nuleidimo ceremonijos, atliekamos karo invalidų. 1930 m. muziejus perkeltas į naują didžiulį pastatą ir patsai Karo muziejus pavadinamas Vytauto D. Karo Muziejumi. Muziejiaus bokšte skambėdavo JAV lietuvių padovanos varpas. Okupantų rusų Karo muziejus dabar surusintas: didesnė dalis žymesniųjų eksponatų, keliančių lietuvių garbę, garbę ir tautinius jausmus, pašalinti ir paverstas raudonarmiečių muziejum, priklausančių nuo Maskvos. Nepriklausomybės paminklas ir Laisvės statula nugriauti.

Paveiksle matyti Vytauto Didžiojo Karo Muziejaus sodelis Kaune, Laisvės paminklas, Karo Muziejaus varpinė, kurioje buvo Amerikos lietuvių padovanos Laisvės Varpas... Ten lietuviai nepriklausomo gyvenimo laikais švėsdavo Vasario 16-tąją.

negalvojančiai žmonės arba turi kokių, priešiškių lietuviųbei intencijų. Bolševikai, sugriovę mūsų Tėvynę ūkinį ir ekonominį gyvenimą, sugriovė taip pat ir mūsų kultūrinį veikimą. Kitaip negali ir negalėjo būti. Kaip kitos gyvenimo sritys yra pajungtos komunizmui, taip ir kultūrinis veikimas turi tarnauti tik partijai. Nėra laisvės dirbti, mokytis, kurti. O kur nėra laisvės, ten negali būti ir kūrybos, pažangos. O iš to plaukia jau ir pats kultūrinis atsilikimas, net atžanga. Todėl visai pagrįstai Vakarų žinovai ir mokslininkai (vokiečiai, amerikiečiai, šveicarai ir kt.) bolševikinę Rusiją laiko atsilikusią ne mažiau 50 metų nuo kultūringo pasaulio. Didelis kultūrinis atsilikimas Sovietų S-goj, kultūrinė atžanga ir mūsų okupuotoj Tėvynėj. Ne falšyvas skambėjimas mus patrukia, bet mūsų tautos laisvės metų dvasinė giesmė, kuri mus ugdo ir sąmonina, suteikia stiprybės darbe ir nužymi atelities gaires.

Pažvelgę į mūsų Nepriklausomybės laikų kultūrinį gyvenimą, jau nekalbant apie kitus, net mes patys nustembam išvystytu nepaprastu kultūrinio dinamizmu. Vadinas, tauta norėjo, nori ir moka gyventi. Ir turi teisę tam gyvenimui. Per tą trumpą laikotarpį ne tik kultūriškai pasivijom kitas Vakarų tautas, bet kai kuriose srityse net rodėme viršeniškumą. Stebėjosi mūsų mokyklomis svetimieji, grožėjosi opera. Pradėkime nuo spaudos.

1904 m. gegužės 7 d. atgavom spaudą. Tai labai didelis kultūrinis įvykis. Nors toji mūsų spauda dar ir priklausė nau caristinių cenzorių, bet niekas jau negalėjo užginti krauju ir didžiulėmis kitokiomis aukomis iškovotą savo spausdintą žodį. Tuoj tu pat metų gruodžio mėn. 1 d. pasirodo Petrapilyje „Lietuvių Laikraštis“ — savaitraštis, mokslo ir politikos laikraštis, o 1905 m. pradžioj — „Lietuvos Bitininkas“, iliustruotas mėnesinis ūkininkų laikraštis. Bet šie laikraščiai neilgai gyvavo. Išėina pirmasis dienraštis — „Vilniaus žinios“, po keletos metų patapęs „Lietuvos žiniomis“. Prieš Pirmąjį Didįjį karą žinomi dar keli laikraščiai ir žurnalai: „Viltis“, „Draugija“, „Vaivas“, „Šaltinis“, „Vaivorykštė“, „Pirmasis Baras“... Karo metais sustabdo mūsų spaudą. Okupacijos reikalams vokiečiai leidžia „Dabartį“. Ir tik 1917 m. Vilniuje pradėjo eiti tikrai lietuviškas „Lietuvos Aidas“. Kai 1919 m. tebuvo Lietuvoje 3 laikraščiai su 20.000 egzempliorių, tai 1939 m., vadinas, po 20 metų jau buvo Lietuvoje 160 įvairių laikraščių ir žurnalų; 20 dienraščių, 40 savaitraščių ir 100 įvairių žurnalų. Kai

1.102 knygos, tai laikotarpis 1919 — 1939 m. išleista 16.721 knygos. Ar reikalinga prie šio skaičiaus dar ką pridėti? Šie skaičiai patys kalba. O kur dar mūsų pasididžiavimas — Lietuviškoji Enciklopedija, kuri buvo pradėta leisti 1933 m. ir iki Sovietų okupacijos išėjo apie 10 tomų!

Kalbėdamas apie spaudą, negaliu nepaminėti Valst. liaudies bibliotekų. Prieš Nepriklausomybės atgavimą mes neturėjome viešųjų lietuviškų bibliotekų. Šiokias tokias, tiesa, lietuviškas bibliotekas buvo susidariusios kai kurios draugijos, organizacijos, leidyklos ar atskiri pavieniai asmenys. Nepriklausomo gyvenimo laikotarpis buvo Lietuvoje apie 1.500 valst. liaudies bibliotekų (kurios dabar rusų sunaikintos) miestuose, miesteliuose, ir net bažnytkaimiuose. Mokyklos — gimnazijos ir pradž. mokyklos turėjo savo atskiras bibliotekas. Be to, savas bibliotekas turėjo įvairios kultūrinės ar net politinės organizacijos: skautai, pavasarininkai, jaunalietai, viai, sauliai ir kt. Žymiausias ir didžiausias buvo viena Vilniaus ir Kauno un-tų bibliotekos. Vilniaus un-tų biblioteka susidėjo iš 394.833 tomų.

Mokslo žydėjimas Neprikl. Lietuvoj. Labai žymų kultūrinį pakilimą rodo mūsų mokyklos. Negalima sakyti, kad prieš Pirmąjį Didįjį karą Lietuvoje nebuvo mokyklų. 1913 m. Lietuvoje veikė 875 pradž. mokyklos, su 1022 mokytojais ir 51.221 mokiniais. O kur dar gimnazijos ir viena kita kitokios paskirties mokykla! Neturėjom, betgi, nė vienos augstosios mokyklos Lietuvoje. Buvo mokyklų, bet, galima pasakyti, neturėjom tikra to žodžio prasme lietuviškos mokyklos. O tuose skaičiuose nemaža dalis buvo gynai rusiškų mokyklų, o ir kitose mokyklose viskas buvo einama rusų kalba, o lietuvių kalba istorija, geografija tebuvo tik priedas. Vidsėlto ir tokios mokyklos savo padarė: išugdė didelį skaičių sąmoningų ir pasišventusių tautiečių. 1919 m., tais labai sunkiais, Lietuvos Nepriklausomybės kovų metais, jau turėjome 1.036 mokyklas. O 1939/40 mokslo metais Lietuvoje veikė 2.743 pradž. mokyklos su 341.299 mokiniais ir 6.944 mokytojais, 93 vidurinės m-os (gimnazijos) su 27.596 mokiniais ir 1.898 mokytojais, 76 profesinės (žemės ūkiu, namų ruošos, prekybos, akušerių ir gail. seserų) mokyklos su 8.263 mokiniais ir 979 mokytojais ir 6 augštojo mokslo (universitetai, akademijos) mokyklos su 3.990 studentais ir 447 profesoriais. Į šiuos skaičius neįeina atgautojo Vilniaus krašto mokyklos ir Vilniaus un-tas, kuris 1940/41 mokslo metais turėjo 2.194 studentus (dalis studentų

Teatrai, opera, muziejai, meno galerijos, radijas. Visiems, manau, turėtų būti aišku, kad meno šventovės, kaip teatrai, opera, muziejai, meno galerijos ir kitos meno įstaigos, tegali kilti, plėtotis ir vystytis tik Nepriklausomos tautos ar valstybės gyvenime. O pats menas kaip aptariai kai kurie meno kritikai, kad „yra vienas veiksnys, kurs praturtina tautos dvasią, sustiprina jos nacionalinį vienėtą, duoda jai savitą veidą kitų tautų šeimoje“. Gi to peno ypač mums anuo laiku (kaip ir dabar) labai reikėjo. Ir visada juo tauta, kaip ambrozija, bus maitinama.

Teatrai. 1898 m. Palangoje įvyko pirmasis lietuviškas vaidinimas. Suvaiddinta Keturakio „Amerika pirtyje“. Toliau buvo žinomi Petrapilio lietuvių kolonijos vaidinimai ir Vilniaus lietuvių. Taip pat, atgavus spaudą, mūsų jaunieji intelektualai organizavo įvairiuose Lietuvos vietose — miesteliuose, bažnytkaimiuose ir net kaimuose (klojimuose) įvairius teatralinius pastatymus. Nors neturėjom profesionalinių aktorių nei režisorių, visų bendromis pastangomis sukurtas vakaras (taip žmonės vadino pastatymą), sukeldavo lyg tautinę šventę, visi grožėjosi ir džiaugėsi.

1920 m. susikuria Teatras ir Opera (pirmoji opera „Traviata“ buvo pastatyta gruodžio 31 d.). Kaip mes teigiamai, visdėlto turime pasakyti, kad mūsų teatras turėjo šokią tokią tradiciją. Iki sovietinės okupacijos įvairiuose Lietuvos vietose veikė virš 10 teatrų, remiamų ir šelpiamų Vyriausybės, Savivaldybinių organų ar kultūrinų organizacijų. Žymiausi buvo Kauno ir Šiaulių valstybiniai teatrai, Kauno opera ir baletas. Šitie visi teatrai pastatė šimtus įvairiausių autorių ir svetimųjų dramos veikalų. Opera gi — žymiausias ir žinomiausias operas. Visuomenė teatrą mėgo, ir kiekvienas pastatymas būdavo lyg didžiulė meno šventė. Ir nenuostabu: teatras, ta vaizdinė mokykla, skaidrindavo jausmus, įkvėpdavo naujų minčių, idėjų.

Muziejai. Beveik kiekviename apskrityje buvo susikūrę muziejai, surinkę ir rinkę istorinę, archeologinę ir kitokią istorinę medžiagą. Seniausias ir bene žymiausias yra Kauno miesto muziejus, įkurtas 1897 m. Nuo 1907 m. iki 1919 m. šį muziejų tvarkė žinomas Tadas Daugirdas, vėliau prof. Volteris, paskutiniu laiku — prof. J. Puzinas. Muziejus turėjo archeologijos, numizmetikos ir liaudies dirbinių kolekcijas. Ekspонатų buvo virš 3.000. Antras iš eilės yra Vytauto D. Karo muziejus, susikūręs Nepriklausomybės kovų laikotarpis. Šiam muziejui visą eilę vadovavo gen. V. Nagevičius. Ekspонатų jau

Lietuviškoji pirkelė, iš kurios išėdavo dvasios galiūnai - savoriai ginti brangios Tėvynės.

Provincijos žymesnieji muziejai buvo: Šiaulių „Aušros“, Panevėžio savivaldybinis, Telšių „Alkis“, Biržų ir kt. Kiek turime žinių, iš tų vietų taip pat eksponatai naikinami ar vežami į Rusiją. Kauno Kunigij Seminarijof buvo sukurtas Religinis muziejus.

Meno galerijos. Žymiausia ir pirmoji mūsų meno galerija yra M. K. Čiurlionis vardo meno galerija, pradėta kurti 1921 m. ir naujam pastate atidaryta tik 1925 m. rugsėjo m. Iki 1930 m. galerija turėjo M. K. Čiurlionis 193 kūrinius, apie 200 kitų lietuvių menininkų kūrinių ir per 7.000 įvairių tautodailės eksponatų. Meno kūrinių metai iš metų vis gausėjo. Galerijos įkūrėjas yra Paulius Galaunė.

Radijas. Lietuvoj veikė 2 radijo stotys: Kauno ir Klaipėdos. Klaipėdai atitekus vokiečiams, pasliko viena — Kauno. Vėliau prisijungė Vilniaus radijas. Radijo stotys turėjo savo orkestrus, dirigentus ir kitų meno šakų atstovus, susidarydavo augsto meninio lygio programos ir duodavo įvairių sričių pranešimus. Kauno radijas savo programos rimtumu ir įvairumu lenkė visas Pabaltijo radijas. Dabar Kauno ir Vilniaus radijų bangomis daugiausia sklinda tik niekinga bolševikinė propaganda.

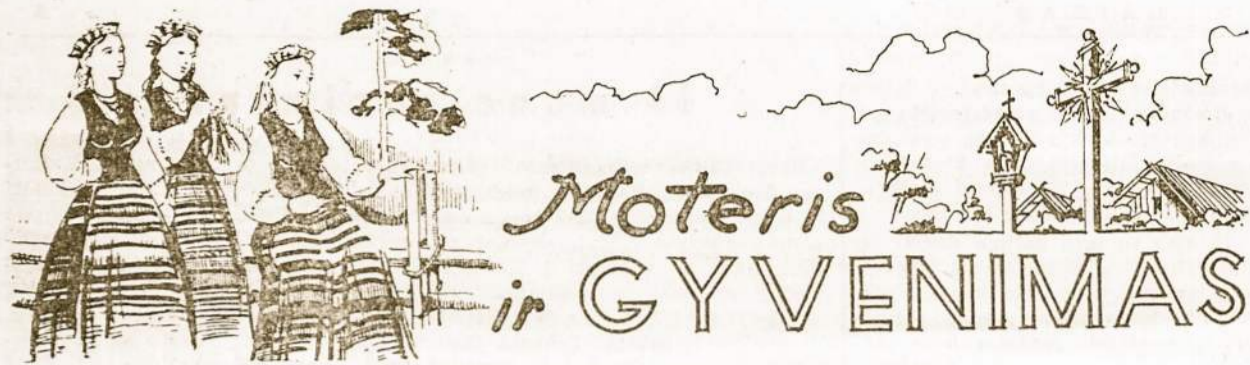
Dar būtų galima priminti buvusias įvairias ir gan gausias kultūrinės ir visuomeninės organizacijas, kurios dažnai buvo ne tik kultūrinės veikimo sumanytojos, organizatorės, bet ir nuosirdžios rėmėjos.

SIŪ DIENŲ FILOSOFIJOS SISTEMOS — EGZISTENCIALIZMO PAVOJAI

Egzistencializmo mada. Išskylančių ir nykstančių filosofinių sistemų daugybėje, viena kita iš jų pasidarė mados dalyku. Taip neseniai Prancūzijoje žaista bergsonizmu, vakar tomizmu, o jau šiandien egzistencializmu.

Kalbant apie egzistencializmą, tenka pastebėti, jog būdas, kuriuo jo apipavidalintojai Heidegeris, Jaspersas ir kt. dėsto tokius gyvenimiškuosius reiškinius, kaip mirties, sąžinės ir kaltės, tiesos, laisvės ir t. t., savo esmėj ši filosofija pasireiškia kaip antireliginė. Abejojama tikrove kaip tokia, o didžiausiu atradimu talaikoma tikėjimą į patį save, ištikimybę sau... Dėl to Mounier pastebi kaikuriuos pavojus krikščioniškiems egzistencialistams, nes ir jie kartais nepastebimai dorovinius ir religinius dalykus pakeičia į estetizmo pakaitalą.

Tačiau egzistencializmas, kaip „širdies filosofija“, kuri nukreipta prieš racionalizmą ir kaip pasipriešinimas paviršutiniam ir nurimiam miesčioniškumui ir kaip kvietimas įsijungti į sąmoningą istoriškumą, kaip perspėjimas žmonėms, kurie jie vieni kitiems turėtų būti — tokia egzistencialinė filosofija suprantama ir turi geras puses. Bet beatodairinis ir šios dvasios puoselėjimas slepia savyje gnosti-cizmą.

Moteris ir GYVENIMAS

Skyrių veda ONA KAIRELIENĖ, Helguera 2470, Avellaneda.

MOTERS VAIDMUO TAUTOS LAISVINIMO DARBE

Gal ne vienas, matydamas moterį paskendusią kasdieninėse namų ruošos, vaikų auklėjimo ar kitokio pašalinio darbo smulkmenose, nė nepagalvoja, kad ji yra žmogiškojo tobulėjimo akstinas, kad ji savo asmenybe, charakteriu ir darbais ūgdė šeimyninį, socialinį ir net politinį gyvenimą.

Kasdieniniame šeimos gyvenime moteris yra artimiausia vyro bendradarbė, ji yra pirmoji jo idėjų ir sumanymų šalininkė ir skatintoja ar, priešingu atveju, dažnai būna tu idėjų autorė, raginant jį vyriška jėga stoti į jų įgyvendinimo kovą. Ji stovi šalia vyro ir vaikų jų sunkių uždavinių ugdyme. Jinai neša didelę auklėjimo ir asmenybės ūgdymo atsakomybę savo šeimoje ir savo aplinkoje. Ji duoda tvirtą pagrindą žmonijos moralinių bei materialinių vertybių kėlimui, be kurių civilizacija ir kultūra negalėtų progresuoti. Ji yra nenuilstanti tų vertybių kūrėja ir kėlėja. Geroji įtaka, kuria motina spinduliuoja savo šeimos židinyje, įsilieja į tautinio gyvenimo verpetą ir savaime duoda savo įnašą tarptautinio gyvenimo progresui, kuriuo remiasi didieji žmonijos siekliai.

Koks gi yra lietuviškos moters vaidmuo mūsų tėvynės laisvinimo kovoje?

Lietuvė moteris, kaip švietėja — savo nenuilstamais darbais yra pati sau pasistačiusi nemirtingą paminklą. Prisiminkime josios vargo mokyklą, kuri išgelbėjo mūsų tautą nuo visiško ištautėjimo, josios akla užsipyrimą priešintis bet kokioms svetimų tautų įtakom, josios gyvenimo formą, neišnešančią iš savo tautos senųjų papročių bei tradicijų. Lietuvės motinos kraštutinio pasiaukojimo ir vargo mokyklos vaisių išvadoje mes didžiuojamės mūsų tautos tautinio supratimo bei intelektualinio lygio pakilimu ir išlaikymu. Josios besąlyginis pasiaukojimas anais sunkiais caristinės okupacijos laikais davė mums didžiulį kovotojų ir didvyrius. Josios auka leidžiant savo sūnus ir vėliau dukras į augstąsias mokyklas, neįkainojama. Tik ji savo nepalūžusia dvasia ir jėga, davė mums Kudirką, Basanavičių, Maironį, Vaižgantą ir kitus mūsų lietuviškos tautinės sąmonės patriarchus, švietėjus ir kėlėjus, kurių dėka Lietuva vasario 16 d. aktu įžengė į naują jau laisvą ir nepriklausomą gyvenimą.

Lietuvė, kaip savanorio ir partizano motina parodė mums augščiausią tautinio supratimo išsivystymą. Suprasdami motiniškos meilės jausmus, turime taip pat suprasti didelę savanorio motinos aukos vertę. Gal ne kiekvienam mūtų įmanoma suprasti senos motinėš skausmu patvinusį širdį, išleidžiant kartais vienintelį sūnų, gal ir amžinam nesugrįžimui. Tačiau mūsų savanorio motina buvo tvirta dvasioje ir nepavalduojama savo sūnaus remėja Lietuvos savanorio garbingoje kovoje už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Savanorio motina, be moksle, mūsų žaliuojančio kaimo dukra, parodė mums augščiausią tautinio išsiauklėjimo laipsnį, gilų tautinių reikalų supratimą ir nepalaužiamą dvasios tvirtumą. Josios asmenybės mums švies per amžius kilnių pavyzdžių.

Tos pačios pagarbos susilaukė ir šiandieninė kovojančios ir kenčiančios Lietuvos motina. Mes, deja, tik vaizduotėje galime matyti visus Sibiro tremtinio ir besislapstančio partizano motinos sunkumus ir pavojus. Jos begalinė auka ir pasiaukojimas turi būti aukso raidėmis įrašyta mūsų širdyse. Taip pat ir į vakarus išėjusio tremtinio motinai, tenka parodyti begalinės aukos ir savęs atsižadėjimo, išleidus savo vaikus į tolimiausius kraštus, į sve-

timas žemes, kovai su baisiausia žmonijos priešu, dėl kurio mes esame praradę laisvę ir nepriklausomybę bei visų žmogiškos egzistencijos teisių.

Dabartinės moters lietuviškos pareigos ryškėja istorijos lapus bevertant. Per ilgus šimtmečius lietuvi dalyvauja aktyvioje ir pasyvioje kovoje už tautos laisvę. Toje kovoje ji dalyvauja visa savo esybe, visomis fizinėmis ir psichinėmis galiomis. Jos nuolatinis budėjimas ties lietuvišku židiniu, jos sukurta vargo mokykla, jos motiniškos širdies tvirtumas, išleidžiant savo sūnų į kovos lauką ir, pagaliau, ji pati yra aktyvi tos kovos dalyvė. Juk mes žinome iš savo padarimų apie živilę, Gražiną ir kitų moterų didvyriškus žygius.

Jeigu senosios Lietuvos moteris suprato savo tautos laisvės didelę reikšmę, tai juo labiau mūsų laikų lietuviškos, gyvenančios įvairių išradimų ir netikėtumų amžiuje, turi būti aišku, kad kosmopolitiškos idėjos nepatenkina žmogaus, ypač moters, turinčią tokį gaivali-

šką veržimąsi į laimę. Todėl šiandieną, kada esame atsidūrę daug blogesnėje padėtyje negu anuo laiku, kada Gražina mušėsi su kryžiuočiais, prieš akis turime nepalūžtamos kovos pareigą. Ją mums uždėda ne vien tik kančiančios tėvynės reikalas, ne vien mūsų gilūs patriotiniai jausmai, bet taip pat ir mūsų senosios savanorio ir Sibiro kankinio motinos, atidavusios augščiausią duklę Motinai Tėvynei. Mes lietuviškos moters, būdamos išsivijoje, turime tai giliai suprasti ir atiduoti savo besąlyginę auką, kuri iš mūsų bus tik pareikla. Turime dar atdžiau budėti ties lietuviško židinio išlaikymu, mūsų vaikų auklėjimu, įžiebiant juose gilią tėvynės meilę ir tėvynės reikalų supratimą. Mes turime savo vaikuose, broliuose ir vyruose taip pat ir mūsų aplinkoje išugdyti šio tragiškojo mūsų tautai istorijos momento supratimą, patriotinių jausmų pakilimą ir ruošti juos mūsų visų bendram ir vieninteliui tikslui: Laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos atstatymui, išugdant dvasiniai stiprius, tautiškai subrendusius ir atsparius tautos sūnus ir dukras.

O. Kairelienė.

„Tau, Tėvyne“, — dail. J. Kaminsko kūriny.

N. MAZALAITĖS DARBAMS SUEINA 15 METŲ

Žymioji mūsų beletristė — laureatė Nelė Mazalaitė su pirmais savo beletristiniais kūriniiais pasirodė 1928 m., bet pirmuoju savo kūriniu — novelių rinkiniu debiutavo 1939 m. prieš 15 metų. „Žinija“ išleido „Miestas, kurio nėra“ ir „Pajūrio Moterys“, kuriuose vyravo romantiškos nuotaikos. Jos pagrindinis žanras — novelė ir apysaka. Tremtyje jau pakrypusi į realizmą ir be novelių ir apysakų, mėgsta legendų žanrą.

102 METŲ MOTERIS ATLEKA VISUS DARBUS

Elisabeth Allen, Šiaurės Airijoje atšventė savo 102 gimtadienį, atlikdama savo kasdieninius darbus. Ji kėlėsi anksti rytą pirmoji šeimone, paruošė pusryčius savo sūnui ūkininkui, pašėrė 35 žasiukus ir 30 kalakutų du kart dienoje, pietums pasikasė bulvių iš lauko. Turgaus dienomis ji surenka, nuvalo ir supakuoja kiaušinius. Liuoslaikius ji praleidžia siūdama ir siuvinėdama ir nevaratoja ainių. Prieš

dešimtį metų ji nusilaužė koją, bet nustebeino savo gydytoją greit pasveikdama ir vėl puikausiai dirbdama.

IR TARP SKRUZDŽIŲ YRA TINGINIŲ

Amerikos zoologas Dr. Schneirle praleido penkis mėnesius Panamoje, stebėdamas dvi skruzdžių gimines. Jis rado, kad 40% skruzdžių dirba reguliariai, apie 20% yra tik atsitiktiniai darbininkai, o kitos 40% tik zuja, bėgioja ir nieko neveikia.

PERU MOTERYS GAUNA BALSAVIMO TEISĘ

Peru valstybės prezidentas Odría pranešė, kad jo krašto moterys pirmą kartą Perų istorijoje gaus teisę balsuoti 1956 m. prezidento rinkimuose.

Kol yra danguje Dievas ir nors keli lietuviai gyvena savo žemėje — neišnyks mūsų tauta ir mūsų giminė.

N. Mazalaitė.

J. AUGUSTAITYTĖ - VAIČIŪNIENĖ

KELI ŽODŽIAI

Leiskit man pasakyt nors kelis žodelius.
Taip neužkit, miškai, ir neūkit, keliai...
Aš pati negirdžiu savo balso per jus...
Jeigu galit, klevai, jūs šlamėkit tyliai.

Kai einu pamariais, horizonto takuos
vos matyti laivai, lyg taškėliai balti...
Ar mane beišgirs, kai paklausu aš juos,
Ar į tėviškę vis vartai dar užkelti.

Jeigu plaukėte jūs Baltijos pakraščiais,
Ar nematėt žvejų su šilkiniais tinklais?
Ar Jūratės pilies neišbirę langai?
Ar girdėti daina ten tyliais vakarais?

Gal nuo stiebo atskris mėlynrūbė kregždė,
Kas girdėti namie, jinai daug pasakys...
Bus giliam Nemune pasivilgius sparnus,
Man nušluostys su jais ašarotas akis.

Bangos stoja piestu, pušys ošia krante,
Horizonte išnyko baltieji taškai...
Apsitraukė dangus debesuota skraiste,
Ir vandens lelijas nuo erškėčių raškai.

Kad aš paukščių žinočiau takus,
Kad gegutės nukristų man plunksna raiba,
Išskaityčiau iš jos aš visus žodelius
Mūsų sodų baltų paslapčiausia kalba.

SPAUDOS REIKŠMĖ MOTERS GYVENIME

Ar verta beminėti, kad spauda žmogaus gyvenime nepaprastai reikšmingas ir reikalingas sielos penas? Norėčiau tačiau daugiau atkreipti dėmesį, kokios reikšmės spauda turi lietuviškos emigrantės gyvenime.

Periodinė lietuviškoji spauda mes susirandame vienas kitą, sužinome apie pasaulyje išblaškytus prietelius, randame naudingų ir įdomių straipsnių. Jei pajėgime sekti ir svetimų kalbų spaudą — tuo geriau galime praplėsti savo akiratį, padidinti savo žinių bagažą. Spauda mus informuoja apie naujausius išradimus, duoda žinių apie politikos eigą. Tūlas gal pasakys, kad moteriai nedera politika domėtis. Jei mums rūpi mūsų tėvynės reikalai, tai mes turime domėtis ir bendra pasauline padėtimi, nes nuo pasaulinių įvykių raidos priklausys daug ir mūsų tėvynės likimas. Pagaliau gyventi ir nežinoti kokių įvykių laikotarpyje gyvename, būtų lyg jaustis uždarytam narvelyje. Tiesa, dažnai darosi koku beskaitytant politinio gyvenimo įvykius, nes po diplomatine kurtuazija dažnai slepiasi šlykštus veidmainiavimas, kurio eilinis doras žmogus tikrai drovėtųsi.

Mokslinės literatūros reikšmė šiuo metu mums nepalyginant svarbesnė negu tėvynėje gyvenant. Tik dalis mūsų spėjo mokslą baigti ramiais laikais. Kitos vos tik pradėjusios, turėjo apleisti mokyklos suolo dėl karo ar tremties. Iš kur gi pasisemti rūpimų klausimų žinių, jei ne iš knygos? „Iš knygos gyventi neišmoksi“ — sako priežodis, tačiau geriau pasisemti daugiau ir naujų žinių, negu per daug pasitikėti turimomis ir lyg tas grybas, pasenti, apipelėti ir sukirmyti. Vyresnio amžiaus moterims verta ne tik turimas žinias pagilinti, bet ir jas atnaujinti, praplėsti. Štai pav. kūdikių auginime, vaikų auklėjime, moderniojoje kulinarijoje išskyla vis naujų minčių bei pažūrų. Negalime griežtai laikytis senųjų prieš 15-20 metų įgytų žinių, jei kaskart vis išskyla naujos problemos, naujos pažūros, reikia ir į jas atkreipti dėmesį ir panagrūnėti, ir jei pasirodys priimtinos, pasinaudoti jomis. Meskime priežodį „Taip mano mama darė, taip ir aš darysiu“. Be abejo, mūsų motutė gerai darė, bet mes gyvendami kitame laikotarpyje gal dar geriau sugebėsim.

Dailioji literatūra formuoja ir užpildo mūsų sielą. Jei Lietuvoje mūsų siela vystėsi tarp lankos ir sodų žiedų, miško gūdumo, besi-

klausant paukščių giesmių, tai čia kas spragą užpildys atsidūrus svetimam krašte ir svetimam mieste? Tik dailioji literatūra. Ją skaitydama išmoksi jausti, galvoti, kentėti, džiaugtis ir mylėti.

Jausti ir pajusti — didelė Dievo dovana. „Jausti“ vidurnakčio tylą: „Kad girdi, kaip jaunas žiedas ar lapelis ant šakelės kraujas“ Jausti prasiskleidusios rožės žiede Dievo galybę ir Jo sukurtos gamtos grožį. Jausti prie šėlstančios jūros savo fizinį menkumą. Žvaigždėtą naktį jausti tą beribį pasaulį, kurio tu esi tokia maža dalelė, o tačiau nesi niekai. Jausti širdingą šypsnį ant savo lūpų pažvelgus į žydinčią vyšnią, kuri tau primena tavo vestuvių dieną. Jausti grožio galybę, matant kaip peteliškė ieško gražiausio žiedo. Jausti nesustabdomą laiko bėgimą geltonuose rudens lapuose ir kartu suprasti, kad mūsų gyvenimas nesibaigs, kaip to nukritusio lapo. Jausti širdies taktą tavo artimo, džiaugtis skaitant vaikų pasaką, pajęgti džiaugtis, kad ir menkiekiu. Šiuos jausmus mummye ūgdome kaip tik dailioji literatūra.

Skaitydamos mes ūgdome ir patriotinius jausmus. Mūsų širdyse ir atminty dar neišblanko apleistos tėvynės vaizdas, tačiau jaunoji karta susikurs tėvynės vaizdus tik skaitydama. Skaitydamos apie praeities didvyrius ir apie mūsų laikų kovotojus ir pasiryžėjusius mes ūgdome tėvynės meilę ir pasiryžimą dirbti jos naudai, nepaisant pasitaikiusių kliūčių.

Meilės žmogaus gyvenime niekad nėra per daug. O kiek tos meilės iš moters pareikalauja jos aplinka. Su meile pastatyta gėlių puokštė, kad ir ant labai kuklaus šeimyninės šventės stalo — tai šventei suteikia karališkos puotos nuotaiką. Su meile atliktas, kad ir sunkus darbas — teikia džiaugsmo ir neša palaimą.

Mūsų dailioji literatūra gausi gražiais meilės pavyzdžiais, joje pavaizduotų moterų meilės pavyzdžiai mus žavi ir patraukia savo tyrimu, tvirtumu, mokėjimu aukotis ir kentėti už kitus.

Knyga turi būti ypatingai vertinama. Metai bėga, ir tegul sau bėga, jų nesulaikysi. O mes, kaip tas grūdų aruodas, pildydami savo sielą įvairiomis dvasinėmis vertybėmis, kurių neišsemiamus lobynus rasime literatūroje, žengsime per gyvenimą kaip valdovės, o ne kaip vergės.

Elzė Diminskienė.

MŪSŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOS

Mūsų tauta, nežiūrint ilgus rusų okupacijos ir sistemingo bei griežto jos rusinimo, pajėgė savyje išlaikyti gilų tėvynės meilės jausmą ir norą laisvai gyventi. Tą savo laisvės siekimą įrodė bent trijuose sukilimuose, knygnešių žygiuose, Kražių skerdynėse ir galutinai apvainikavo 1918 - 20 metų nepriklausomybės kovose.

Nenuostabu, kad aštuonioliktais metais paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė neliko tušti žodžiai, nes ji išėjo iš pačios tautos noro gyventi ir mirti laisvėje. Tos laisvės gėnybę ilgai ieškoti neteko. Jie rinkosi pavieniui, rinkosi būriais; iš jų tvėrėsi kuopos, steigėsi batalionai, išaugo pulkai. Jie ėjo palikę arklą, mokyklos suolą, palikę fabriko vartus. Juos išlydėjo motinos, sesės ir mylimosios, nes jie ėjo ginti tuo jaunutės ką tik pražudusios laisvės. Jie ėjo vėl tais pačiais protėvių pramintais takais į kovą už tautos laisvę. Jų pradžia buvo sunki. Kraštas karo nualintas, gyventojai išvarę, stoka patyrusių valstybės organizavimo darbe specialistų. O be to ir iš išorės grėsiantys pavojai.

Aštuonioliktųjų metų nepriklausomybės paskelbimas buvo drąsus žygis. Bet tai buvo pati pradžia. Tai nepriklausomybei įgyvendinti ir jai apginti reikėjo veiksmų, nes vien popierine deklaracija niekas nei savo teisių, nei laisvės neatgavo ir neatgavo.

Todėl jau aštuonioliktųjų metų spaio mėn. Vyr. Taryba sudarė apsaugos komisiją, kuri pradėjo rinkti savanorius, o lapkričio mėn. 1 d. pradėtas steigti 1 pėst. pulkas. Lapkričio mėn. 23 d. išleistas pirmas įsakymas kariuomenei ir todėl ši diena laikoma kariuomenės šventė.

1919 metų pradžioje, vokiečiams pradėjus kraustytis iš Lietuvos, jų pėdomis slinko skaitlingos apdriskusių ir išbadėjusių bolševikų bandos. Tie, kurie patys dar taip neseniai buvo išsivadavę iš caro jungo ir iškilmingai paskelbė laisvą visų tautų apsisprendimą, atsipeikėję paneigė šiuos pažadus ir pirmieji puolė mūsų kraštą.

Vasario mėn. pradžioje bolševikai buvo užėmę Šiaulius — Panevėžio — Ukmergės liniją ir veržėsi gilyn į Lietuvą. Vasario mėn. 8 d. bolševikų 2 p. p. ketino pulti Kauną iš šiaurės nuo Kėdainių. Čia jiems pasipriešino negausingi Panevėžio ir Kėdainių apsaugos būriai. Kautynės tęsėsi visą dieną. Priešo puolimas buvo likviduotas ir atsitraukė prie Sėtos. Toje kovoje vasario 9 d. Tautėlių kaime už Tėvynės laisvę žuvo pirmasis Lietuvos savanoris Povilas Lukšys.

Povilas Lukšys, pirmasis kareivis, žuvęs kovoje dėl nepriklausom. 1919 m. vasario 9 d.

Vasario 11 d. Kėdainių ir Panevėžio apsaugos daliniai puolė bolševikus prie Sėtos ir iš čia priverė pasitraukti. Šiose kautynėse buvo paimta 9 belaisviai ir daug karo grobio. Šios vasario 8 — 11 d. kautynės yra tuo svarbios, kad šiomis kautynėmis buvo likviduotos bolševikų pastangos apsupti Kauną iš šiaurės.

Kitos bolševikų pajėgos veržėsi Jėzno — Alytaus kryptimis. Alytų gynęs pirmas pėst. pulkas, iš abiejų savo sparnų gausingesnio priešo jėgų supamas, turėjo iš miesto pasitraukti Simno — Prienų kryptimi. Pulko vadas, karininkas Ant.

Juozapavičius, sutvarkęs pulko atsitraukimą, norėjo dar išgauti likusius Alytuje ginklus, bet vasario 13 d. ant tilto buvo bolševikų nušautas. Tai pirmoji liet. karininko karo auka.

Antanas Juozapavičius, I-jo pėst. pulko vadas, pirmasis karininkas žuvęs dėl krašto laisvės 1919 m. vasario 13 d. ant Alytaus tilto.

Balandžio mėn. viduryje mūsų kariai buvo pasistūmę arti Vilniaus. Bet lenkai, vydami bolševikus, balandžio 21 d. užėmė Vilnių.

Lietuvos šiaurė dar tebebuvo bolševikų rankose. Jų pajėgos susidėjo iš 18 pėst. pulkų 3 atskirų batalionų, 5 rinktinių ir keletos eskadronų. Mūsų pajėgos buvo suskirstytos į Panevėžio ir Ukmergės rinktines. Šių rinktinių tikslas buvo priešą išstumti už Dauguvos.

Nuo gegužės mėn. mūsų kovos su bolševikais dalinamos į 3 periodus: 1. Panevėžio — Kurklių, 2. Utenos — Kupiškio ir 3. Zarasų operacijos.

1919 m. gegužės 17 d. Panevėžio ir Ukmergės rinktinės puolė priešą Ukmergės — Zarasų ir Panevėžio kryptimis ir 18 d. priešas buvo ties Kurkliais išblaškytas, o mūsų daliniai pasistūmė 20 km. pirmyn. Panevėžio rinktinė 19 d. užėmė Panevėžį, išsprogindami bolševikų traukinį ir paėmė į nelaisvę 400 belaisvių, 16 kulkosvaizdžių ir 2 patrankas.

Gegužės 31 d. Panevėžio grupė užėmė Kupiškį, birželio 3 d. Skapiškį ir birželio 7 d. Obelius. Ukmergės rinktinė birželio 2 d., po smarkių kelių dienų kautynių, užėmė Uteną.

Kalnuotose Zarasų apylinkėse jie pasinaudojo Didž. Karo rusų įsitvirtinimais. Juos puolė Panevėžio ir Ukmergės rinktinės. Nuo 7 birželio iki 24 rugpjūčio nei karto nebuvo pasisekė pralaužti priešo pozicijų. Tačiau rugpjūčio 24 d. naktį priešas buvo pultas visu frontu ir iki rugpjūčio 30 d. priešas buvo nustumtas iki Dauguvos krantų ir tuo baigėsi mūsų nepr. karas su bolševikais.

Mūsų jaunutei kariuomenei, dar tik įpusėjus karą prieš bolševikus, jai atsiranda naujas priešas — bermontininkai.

Vokiečiai, karą pralaimėję, ne-

norėdami apvesti Pabaltijo kraštą, prisidengę rusų vardu, suorganizuoja iš rusų belaisvių ir vokiečių karių tariamą nepriklausomą kariuomenę, kuriai vadovauja karinis avantiuristas Bermont - Avalov.

Pirmieji šios kariuomenės daliniai pasirodo Lietuvoje 1919 m. liepos mėn. 26 d. Kuršėnuose, o lapkričio mėn. pradžioje užima Šiaulius, nuginkluoja mūsų komandantūrą, užima paštą, apiplėšia iždinę.

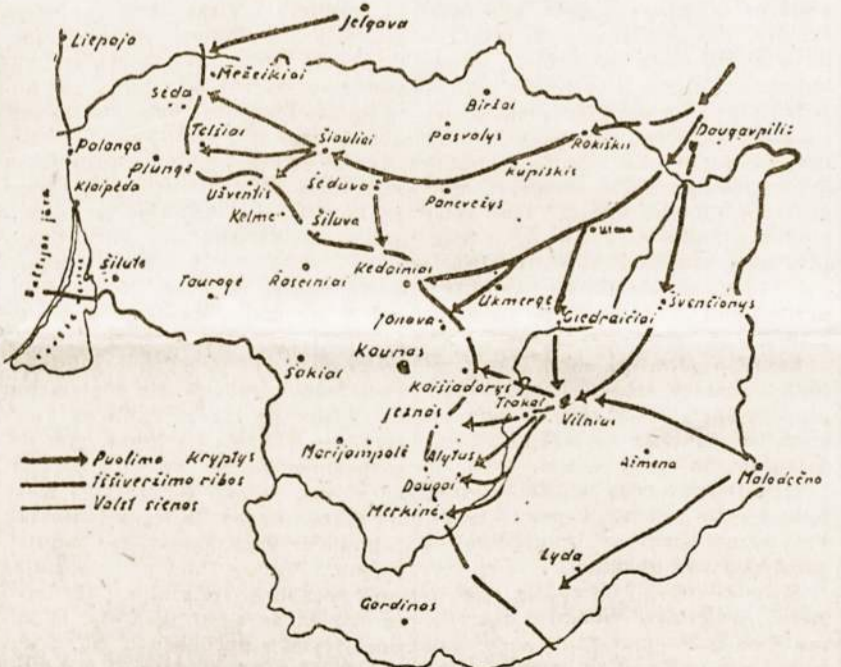
Kol mūsų kariuomenė kovojo su bolševikais prieš bermontininkus, veikė silpnos mūsų jėgos ir bermontininkams pasisekė įsigalėti šiaurės Lietuvoje. Pašalinus bolševikų pavojų mūsų kariuomenė pasirodė lemiama smūgiui. Svarbiausios kautynės įvyksta ties Radviliškiumi. Lapkričio mėn. 21 ir 22 d. mūsų svarbiausios pajėgos puolė ties Radviliškiumi stipriai įsistiprinusį priešą ir tik lap. 22 d. vakare palaužia jo atsparumą. Bermontininkai, palikę didelį karo grobį: 30 lėktuvų, 15 patrankų, 100 kulkosvaizdžių, 14 minosvaizdžių ir daug kitokio grobio. Šiai sėkmingai kovai baigti sutrukdė Santarvės misija. Bermontininkai, pajutę Santarvės globą, dar apie mėnesį laiko galėjo plėsti mūsų kraštą. Tik apie gruodžio 15 d. jų paskutiniai daliniai apleido Lietuvą.

Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, lenkai pareiškė pretenzijų į mūsų kraštą ir 1919 m. kovo mėn. 3 d. užėmė Gardiną, o balandžio 19 d. Vilnių. Santarvės valstybės, norėdamos išvengti karo tarp Lietuvos ir Lenkijos tris kartus nustatė demarkacijos linijas, o lenkai jas sulaužydavo, užimdami naujus Lietuvos plotus. Įvyksta smarkių kautynių. Bolševikų spaudžiami lenkai apeidžia Vilnių, į kurį įeina mūsų kariuomenė. Pagerėjus lenkų padėčiai, jie, stumdami atgal bolševikus, vėl iš naujo užima naujas Lietuvos sritis. Lietuva tariai su lenkais, iškilmingai pasirašoma Suvalkų sutartis, kurią spalio 9 d. sulaužo gen. Želigovskio kariuomenė. Ji užima Vilnių ir veržiasi Ukmergės kryptimi. Spalio 26 d. atima Giedraičius, Lydokę ir kitas vietas. Jų trys raitelių eskadronai, praeina mūsų užnugarin ir pasiekia Panevėžį.

Pagaliau mūsų kariuomenei pasiseka priešą sulaužyti ir pereina į priešpuolį. Lapkričio mėn. 20 — 21 d. įvyksta smarkios kovos ties Širvintais ir Giedraičiais. Lenkai bėga Vilniaus kryptimi, persekiojami mūsų pirmyn besiveržiančių pajėgų.

Čia vėl įsikiša Tautų Sąjunga. Liepia sustabdyti karo veiksmus, ir lapkričio mėn. 29 d. nustatė neutralią zoną. Šios zonos viduriu ėjo nelemta demarkacijos linija. Taip Lietuva, vos pradėjusi kurtis, dviejus metus kariavo su trimis galiniais priešais. Mūsų kariuomenė menkai ginkluota, ir blogai aprūpinta, bet stiprios dvasios, narsiai kovojo ir apgynė mūsų tautos nepriklausomybę. Tos kovos pareikalavo ne mažą aukų užmuštais, sužeistais ir be žinios dingusiais. Bet tos aukos nebuvo betikslės, jos suteikė mums laisvę 22 metus tvarkytis savarankiškai.

Kap. V. Diminskis

Lietuva 1918 — 1920 m. karo su bolševikais metu.

LIETUVA IR JŪRA

Daug viso pasaulio tyrinėtojų ir rašytojų buvo aptarę jūros reikšmę tautoms ir žmonėms, jų būdai, papročiams, gerbūviui. Lietuvių bičiulis ir mums pažįstamas čekų istorikas, mokslininkas Pfitzneris, parašęs veikalą apie Vytautą Didįjį, minėjo jūros auklėjančią reikšmę tautoms, pribrendusioms panaudoti tokią įtaką. Ar lietuviai buvo pribrendę prie jūros auklėjimo?

Senovės lietuviai bendravo su aisčiais ir suomiais. Pastarųjų kalboje randama ir dabar giminingų žodžių mūsų kalbai. Šiandien suomiai yra perdėm jūrininkų tauta. Jų laivai riša šalį su tolimomis žemėmis. Nėra pasaulio vandenyno, kur nebūtų suomių laivų. Paimkit Buenos Aires laikraštį ir įsitikinsit, jog Suomija palaiko reguliarias keliones „reisus“ su Pietų Amerika, ir Argentinos uostuose nuolat randama laivų su suomių vėliavomis. Sakėme, kad suomių kalboje yra mums giminingų žodžių. Kuriai gi sričiai tie žodžiai priklauso?

Gen. S. Žukauskas, pirmasis Lietuvos kariuomenės vadas Nepriklausomybės kovų metu.

„Laivas“ — ar tai nėra jūrininkystės žodis? Jis yra abiem kalbom bendras. „Kirvis“ — būriname laive Kirvio „šimininkas“ Dailidė yra po kapitono pirmasis pareigūnas. Be dailidės, kaip ir be kapitono laivas negali jūromis plaukioti. O pati Lietuvos pakraščių jūra ar neturi lietuviško vardo BALTIJA - BALTOJI? Visus mus, estus (suomiams giminingus), latvius ir lietuvius pasaulis vadina Baltijos Tautomis. Senovėje lietuviai turėjo ryšius su jūra, buvo jūrai giminingi.

Kaip pasirodė po šimtmečių vergavimo laikų?

Trumpas buvo Nepriklausomybės laikotarpis. Bet turime apšvią įrodymų, kad „JŪROS IDEJA“ pasidarė lietuviams sava, gimininga, nesvetima.

Nėra nieko ypatingo, kad ėję jūrininkų mokslus svetur mūsų jūrininkai ugde jūros idėją Lietuvoje ir propagavo laivininkystę. Kaip jų mintys buvo sutiktos visuomenės?

Vos tik įsikūrus JŪRININKŲ SĄJUNGAI, susibūrė lietuvių moterų „Laivynui remti Komitetas“, prisidėjęs prie propagandos, globos susikūrusį prie Augustosios Technikos Mokyklos Jūrininkų Skyrių, rinkęs lėšų, sudaręs stipendijas studentams, kurie buvo siunčiami į užsienį mokintis jūrininkystės, pirkęs jaunimui lavintis jachtą „Budj I“, Klaipėdoje, prisidėjęs prie Jūros Dienų organizavimo.

Kitų specialybių žmonės taip pat talkininkavo jūrininkams jų darbe ir pastangose kurti Tautinį Prekybinį Laivyną. Kairurie patys ėmėsi iniciatyvos, pav. generolas Žukauskas (pulkinkas Zukas). Ūkio specialistai - agronomai, kaip Tallat - Kelpša, ekonomistai kooperatininkai, kaip Glemža, inžinieriai, kaip Šemoliūnas, Visockis, Slizys dalyvavo net aktyviai Jūrininkų Sąjungoje, arba kūrė Jachtklubus, organizavo tarptautines ir tautines regatas. Daug kur steigėsi Vandens ir Jūros Skautai. Ypač nusipelnęs jūrininkystei inžinierius Stanišauskas, geodezistas, buvęs susisiekimo ministeris. Jo ministeriavimo laikais jūrų stipendininkų skaičius padidėjo dešimteriopai. Lietuviai, jūrų kapitonai, gavo darbą. Buvo įsteigta Jūrininkystės Inspekcija, paruoštas Jūrų Kodeksas — Jūrininkystės Įstatymas, pasenušimas vokiečių (Klaipėdos Konvencijos užšaldytam 1914 metų normose) ir ypač itin archajiškam Rusų Rinkinio X tomui, pakeisti. Jūrininkai buvo paruošiami ge-

rai. Įrodymas, ir tas faktas, kad dabar jie gauna geras tarnybas tremty, kitataučių laivuose.

Visuomenė atėjo jūrininkams talkon pirm negu vyriausybė, užimta valstybės atkūrimu. Jūrininkystė Lietuvoje augo iš liaudies, iš visuomenės, privačia iniciatyva. Jaunimas veržė veržėsi jūron. Kai buvo organizuojami Klaipėdoje jūreivių kursai, į 30 vietų buvo paduota iš visų Lietuvos kampelių 1853 prašymai. Ar reikia geresnio įrodymo, kad Jūrų idėja klestėjo Lietuvoje?

Ką gi šitoji idėja duoda tautai? Ispanų rašytojas Blazco Ibanez, savo veikal „Mare Nostrum“, aprašo daktaro jūrininko, jūrą be galo mylėjusio, nuotykius. Tarp kitų dalykų rašytojas vaizdžiai išsireiškia: „Jūra moka parinkti sau vyrą. Kuris netinkamas, tas kaip lavonas išmetamas į krantą — gražinamas žemei, iš kurios pateko į jūrą.“

Jūros tarnyba nėra lengva. Jūroje darbas sunkus. Jūrininkas atsako ne vien už savo gyvybę, bet taip pat ir už kitų draugų, bendradarbių. Jis yra pareigingas. Jeigu kuris nepildo savo pareigų, jūroje netinka. Jūrininkas yra punktuolus. Neatlikimas darbo savo laiku, gali būti laivo žuvimo priežastimi. Plaukias jūra paties gyvenimo yra pratinamas, beto vyresniųjų mokomas sveikai galvoti geram orui esant apie būsimą audrą ir būti pasiruošusiam ją tinkamai sutikti, kad laivas išsigelbėtų. Lietuvoj leistame žurnale „Jūra“ buvo patalpinas tuo klausimu pasakojimas „Taifūnas“. Du burlaivius plaukiant Ramiuoju Vandenynu aptiko vėsuslas. Vieno burlaivio kapitonas buvo budrus ir laivas išsigelbėjo. Kapitonas buvo pasiruošęs iš anksto sutikti artėjančią audrą. Antiras išlėjęsi ramiam ore ir jo laivas žuvo „mit Mann und Maus“ — „su įgulos vyrais ir su laivo žiurkėmis“.

Bet kuriai valstybei reikalingi yra vyrai su jūrininkų psichologija. Jūra pratina dirbti. Tinginius jūroje pražus. Jūrininkas taip pat yra humaniškas. Jūrininkas gelbsti kitą žmogų pavojuje, net savo priešą, kai yra bejėgis ir skęsta vandenyje. Jūra reikalauja artimo meilės. Ji artina žmogų prie jo Kūrėjo. „Kas jūra neplaukęs, tas melstis nepravoko“ — sako sena patarlė. Jūrininkas ir ūkininkas abu gyvena arti gamtos. Dėl to, gal būt, iš ūkininkų išeina geri jūrininkai. Lietuva, ūkininkų šalis, buvo pribrendusi jūros auklėjimui. Tik, dėja, per mažą buvo laiką.

T. Daukantas
Jūrų Kapitonas

PAVERGTOSIOS TAUTOS VIS TIEK BUS VĖL LAISVOS

Vašingtone, antrojo Committee on Communist Agression pranešimo apie jo surinktus duomenis paskelbimo progą, kongres. E. J. Bonin pasakė Atstovų Rūmuose kalbą, kurioje išdėstė, kokį įspūdį jis susidarė apie komunistinį valdymą, būdamas to komiteto nariu. Kai tik komunistai įsigali, jų veikimą žymi žiaurumai ir teroras — kalbėjo kongres. Bonin. Žudymai ir plėšimai yra tuo atveju paprastas reiškinys.

Komitetas konstatavęs, jog kai kurios grupės komunistų yra specialiai pasmerktos išžudyti be jokio teismo. Tai ypač liečia dvasiškiją ir tuos, kurie palaiko krikščionybę. O taip pat tas pats likimas laukia valdininkų, politinių veikėjų, teisėjų ir advokatų, buvusių karių sąjungų vadovų ir kitų. Lygiu būdu naikinamos visos didžiosios pavergtų tautų vertybės — tiek medžiaginės, tiek dvasinės: religija, kultūra, menas, tautinės brangenybės. Bažnyčios paverčiamos sandėliais, teatrais ar kalėjimais, paliekant tik vieną kitą, kad būtų galima tvirtinti, jog paliekama tikėjimo laisvė. Suimtieji baisiausiais būdais kankinami. Propagandos tikslais kartais ir komunistai skelbia tariamas amnestijas, tačiau jos taikomos tik kriminalistams, kurių paleidimą seka užpildinėjantis dalykus išdėstęs, kongresmai ir plėšimai.

Šiuos dalykus išdėstęs, kongresmenas tačiau pareiškė viltį, jog pavergtos tautos vis tiek atgaus laisvę, nes jos atmeta ateistinį komunizmą ir atsisako susitaikyti su Rusijos vergo likimu.

PAULIUS JURKUS

ROŽĖS MUZIEJAUS SODE

SENELE KAUNO KATEDRA

Niūri jos išorė masyviais mūrais slenka į gilumą ir dingsta užsisukimuose. Raudonos plytos iš senumo beveik pajuodę. Kaip rašo kronikos, šie mūrai siekia net vytautinius amžius. Tada tarnavo kaip Kauno parapijos bažnyčia. Paskui miestą šlavė gaisrai ir ją pačią nuuogino. Atėjo nauji laikai, ir menininkai gotišką jos charakterį be pasigailėjimo naikino. Spyrėsi tos aukštos skrendančios linijos prieš baroko žaismą, eskezė prieš ištaigumą, pamaldumas prieš nerūpestingumą. Tačiau nauji meistrai įveikė kietas linijas, užvilko barokinį drabužį ir ją pristatė mūsų laikams. Pasižvalgę jos viduje, rasime vertingų freskų sienose, altorių paveikslų, skulptūrų, kurias sukūrė Andrioli, Moniška, Cajevičius ir kiti.

Katedros savininkai laiko tekmeje keitėsi. Ilgiausiai ji buvo augustinų bažnyčia. Šie gi, siaučiant 1863 metų sukilimui, abitus pakabino į gembes, vietoj brevijorių stvėrėsi šautuvų ir iškeliavo į miškus. Nepatiko rusams šie laisvintojai vienuoliai ir jų vienuolyną 1864 metais uždarė. Nuo tada prasidėjo didysis katedros kelias. Į ją perkėlė žemaičių vyskupą Valančių. Jau 19 a. gale ji tampa katedra, o vėliau bazilika. Po Valančiaus perėjo kiti vyskupai: Paliulionis, Cirtautas, Karevičius. Šis paskutinis 1926 m. užbaigė ilgus šimtmečius trukusią žemaičių vyskupijos istoriją. Viskas buvo per naują pertvarkytą, įkurta Lietuvos bažnytinė provincija su keliomis vyskupijomis.

Kauno katedra slepia trijų didžiųjų vyrų palaikus. Iš lauko pusės prie dešinės sienos sunkiomis linijomis kyla Maironio kapas. Kaip lengva šio dainiaus poezija, taip sunkus tas granitas, kuris ženklina jo ramybės vietą. Nei sužydę gėlės neatsveria antkapio šaltumo. Valandėlę žiūri į susimąsčiusį jo veidą ir daros liūdna, kad baltas senelis nekels iš kapų ir, pasodinęs vaikučius ant kelių, neseks jau pasakų iš senovės laikų...

Rūsy, po didžiojo altorių, išlis pirmas šios katedros vyskupas Valančius, tartum simbolizuodamas, kad jis yra šio naujojo gyvenimo kertinis akmuo, kad jis padėjo pamatus lietuviškai visuomenei, blaivindamas, išmokydamas rašto ir gabendamas knygas iš Prūsų.

Kairė katedros pusė — Jakšto-Dambrausko kapas. Kiek jo gyvenimas buvo didis ir turtingas, tiek jo antkapis kuklus. Nedidelė marmuro plokštė su bronziniu reljefu glaudžiasi prie mūro ir prasmingai kalba: mes ne savo ugnimi žerėjome, mes ne sau šviesą liejome...

Kai norime išieiti iš katedros šventoriaus ir klaidžioti siaurom susukubusiom senamiesčio gatvėmis, išgirstame Neries balsą. Ji šaukia mus pažūrėti, kaip ji seseriškai puola į Nemuno glėbį, kaip taškosi vilnim ir susidraugavusi skuba pasveikinti Baltijos. Ji kužda mum kažką daugiau: ten, Nemuno ir Neries santakoje, mūsų laukia

KAUNO PILIES GRIUVESIAI

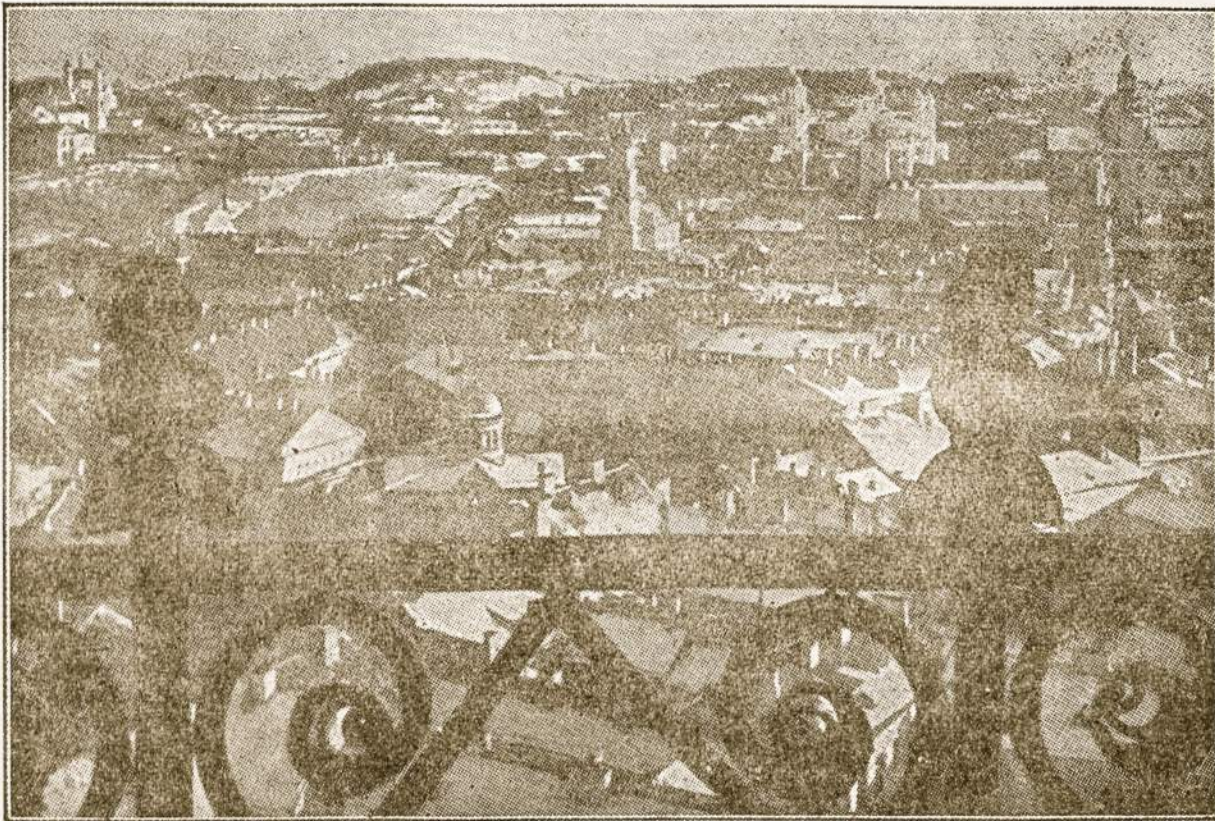
Dideli, sunkūs mūrai režiasi į aukštį, lyg dūsanja iš senumo, miksi apgriuvusiomis langų angomis. Jie pasakoja seniausią Kauno istoriją. Legendos kalba apie Palemono sūnų Kūną ar Kauną, pastačiusį šią pilį ir davusį miestui pradžią. Romantikas Narbutas, savo plunksna dažęs ne tiek rašale, kiek jausme, rašydamas apie Kauną, tvirtina jau 1030 metais šią pilį stovėjus. Tačiau priešų kronikose Kaunas minimas tik 1280 m.

Daug rūščių dienų ir garbingų mūšių mena šie mūrai, jų pamatai. Kryžiuočių ordenui, kuris norėjo po kaulelį Lietuvą sugrauzti, seniai kvepėjo šis įsitvirtinęs bastijonas. Rengė visokius žygius, tuštino vyno ragus ir mėgino savo kalavijus. 1376 m. jie apsupo pilį. Nors Kęstutis sūnus Valdotas gynėsi, bet jie įveikė ir sugriovė. Tačiau riteriai nedrįso irtis aukštyn, neišlaikė ir savo pasistatytosios pilies, ją Vytautas nušlavė ir vėl atstatė Kauną.

Ilgai stovėjo ši pilis, tarnavo rusams okupantams kaip kalėjimas,

kol vieną kartą pavargo ir apgriuvo.

Mes pamažu atsiveikiname su senamiesčiu, kur spietėsi šimtmetis gyvenimas. Paliekame ir 1655 metų rusišką okupaciją, ir švedų karalių, Karolį XII, 1701 m. dvylika savačių siaubusį miestą, ir 1731 metų gaisras beveik iki pamatų sulyginusį slėnį, ir triukšmingą Napoleono kariuomenę, kuri 1812 metais su fanfaraus traukė į rytus ir grįžo apiplyšusi. Keliaujame

Antai, pažvelki — tai Vilniaus rūmai dunkso tarp kalnų plačiai...

Į NAUJĄ MIESTĄ

Jis susiplanavo ir išaugo tik 19 amžiuje ir nepriklausomybės laikais virto centru.

Pakeliuje sutinkame nedidelius rūmelius — Prezidentūrą. Kuklus šis pastatas, bet kadaise, kai jį 1860 m. pastatė, buvo puošnus ir ištaigingas, nes jame gyveno Kauno gubernatoriaus.

Šitoj vietoj kadaise ir baigės senasis miestas. Kur dabar stovi teatras, ten buvo kapinės. Jos panaikintos 1847 m., planuojant miestą. Tuo metu išvestos ir didžiosios gatvės, ir Laisvės Alėja, kuria mes džiaugiamės.

Šiame kvartale rusai telkė valdiškas įstaigas, o piliečiai statėsi namus. Jie nebuvo puošnūs ir aukštyn išstypę. Kaunas, Rusijos imperijos miestas, buvo nuolatiniame germanų grėsmėje. Carai, rūpinamiesi saugumu, miestą pavertė tvirtove, apjuosė fortais ir uždraudė statyti daugiaaukščius namus. Taip Kauno namai pakopė į antrą augstą ir sustojo. 1865 metais prarastas geležinkelis buvo toli kaime, o nūn jau miestas tiek išsiplėtė, kad stotis pasidarė beveik centre. Tik nepriklausomybės metais Kaunas pasipuošė gražiais pastatais. Dygo viena už kitą gražesnės vilos, augo rimti rūmai, kurie liudija, kad ir lauko artojėlis moka statyti ir organizuoti miestus. Pieno Centras, Pažangos, Pašto, Lietuvos Banko, Seimo rūmai stebino net svetimų žemių svečius.

Duonelaičio gatvėje išaugo ir gražiausias Kauno perlas — Ten Laisvės paminklas, Nežinomo kareivio kapas, ten

VYTAUTO DIDŽIOJO MUZIEJUS

Vydi rožės prie takų. Jos kvepia ir vilioja keleivius maloniai vakaro valandėlei pasiklausti, kaip čiurlenka fontanas, kaip aidai ramūs karo invalidų žingsniai. Vakare iš bokšto, kur kabo Laisvės varpas, pasigirdavo trimitas. Jam atsiliepdavo kitas nuo muziejaus stogo. Ir tada suskambėdavo invalidų dūdos. Juodi, paženklinoti kautynių randais ir kryžiais, siūbuodavo šie invalidai, įsiklausę į liūdnuos maršo garsus, įsižiūrėję į berželius, svyrančius ramiam saulėleidyje. Vaidenosi jiems mūšiai, iš kurių parnešė laisvę, ir žuvę draugai. Ir šioje vakaro valandoje jie eidavo nusilenkti

Nežinomam Kareivio kapui, pasmilkinti Baltijos gintaru ir su giesme užbaigti dienas. Suplaukdavo žmonių būriai į vėliavos nuleidimą pasižiūrėti tų liūdnuos vakarinių apeigų. Žvelgdavo šie žmonės į vešlias rožes, eilių eilėmis sustojusias, ir jausdavo, kad tai jų sužydę dienos, jų laisvės metai prasiskleidę. Ir nūnai, klystant po svetimus kraštus, tie rožių žiedai gildo mūsų širdį. Jie kvepia nuolatos ir kviečia mus.

Įėję į muziejų, atrasime visą mūsų istoriją. Senų piliakalnių modeliai, pavyzdžiai, iškasenos, visos tautos žygiai, karai, ginklai, kurie grovė tvirtoves, ten liudija, kad

A BENDORIUS

TU PRIVALAI

TARP ROŽIŲ IR KRYŽIŲ

Vasario šešioliktosios iškilmės Nepriklausomos Lietuvos laikinojoj sotinėj Kaune kaupdavosi Vytauto Didžiojo Muziejaus sodelyj. Ten, tarp rožių ir augstų kryžių, iškilęs žuvusiems dėl Tėvynės laisvės paminklas. Jis sumūrytas iš mūsų šalies akmenų, surinktų iš tų vietų, kuriose vyko smarkiausi laisvės kovų mūšiai. Akmens, suvežti iš tolimiausių Lietuvos vietų ir sumontuoti į vieną paminklą, mena visų lietuvių vienybę. Priešais pa-

šarnarių išnarinimas, nei odos deginimas karšta geležimi, nei kiti mums pažįstami Maskvos „kultūrnešių“ kankinimo būdai. Berniukas kentėjo ir tylėjo kaip ta prieš kojų mindoma tėviškės žemelė. Pagaliau bolševikai sumanė jaunojo didvyrio drąsą ir išvermę palaužti mechanikos priemonėmis. Jį surištą paguldė ant žemės ir priešais paleido galingą kriokiantį, staigiantį didžiulį tanką. Baisūs tanko vikšrai slinko lyg plieno smaigiai vis arčiau prie jo. Štai jie tiek priartėjo drebindami žemę, kad surištasis ir kankinimų sužalotas jaunuolis juos matė krauju pasruvusiomis iš skausmo akimis virš savo galvos. Tada tankas sustojo, jo motoras aptilo. Bolševikų dalinio vadas taria mūsų jaunajam kankiniui: „Jeigu neišduosi savo būrio būstinės ir nepasakysi kur yra partizanai, tai už kelių sekundžių tave kaip pasiutusį šunį sutrins tankas, o jeigu pasakysi, tai Sovietų Sąjungos vyriausybės vardu tau garantuoju laisvę. Berniukas pro sukąstus dantis sušuko: „Ne, niekad!“ Tuomet sužėję galingi motorai, sujudėjo tanko vikšrai, ir taip žuvo į tėviškės žemę įtriuskintas jaunas didvyris.

RIEBI KIRMĖLĖ

Garsusis švedų dailininkas Gulberonas viename savo kūrinyj vaizduoja turtams atsidavusį gobšų žmogų didžiule, slykščia, riebia, šimtaranke kirmėle. Jos rausvas kūnas, išsitiesęs guli ant purvinos žemės, o iš daugybės apvalių rinčių išaugusios rankos, siekiančios turtų. Šios bjaurybės riebi galva turi žmogaus veidą, iš kurio aptukusių akucijų blykčioja nerūpestingas tingėjimas ir persirijimo sotumas. Vien tik pažvelgus į šį gobšųj šimtarankį padarą, žmogų apima koks tas pasibaurėjimas. Sunku ir įsivaizduoti kas nors dar slykštesnio pasaulj.

O tačiau gyvenime yra tokių dvikojų šimtarankių. Jų pasitaiko sukikti mūsų pačių tarpe. Tai žmogaus išvaizdos riebiosios kirmėlės, kuriems gyvenime nėra jokių kilnių idealų, kurių vyzdīs nesiekia padangių, kurie šliaužioja pataikavimų, savinaudos ir patogumų purve. Jiems nėra nieko šventa, o jų tėvynė ten, kur gera gyventi.

KĄ PASIRENKI?

Tu esi laisvas ir gali pasirinkti gyvenimo idealu tanko sutraiškytą jaunąjį didvyrį, arba dvokiančią šimtarankę kirmėlę. Tau nesunku apsispręsti. Tave žavi anas tarp rožių ir kryžių palaidotas Nežinomasis Karys. Tave uždega Juozuko karžygiškumas ir Tave nupurto pasišlykštėjimas šimtaranke kirmėle. Tačiau ar Tu žinai, kad ir Tau, kaip kiekvienam mūsų, grėsia pavojus pasidaryti tąja kirmėle? Argi Tu nematai, kad kaipurie Tavo draugai jau virto slidžiomis kirmėlėmis? Jie jau pradeda apsispręsti su svetimomis šiukšlėmis, nes iš jų gali pačielpti saldumo. Jie jau beveik nesisilejoja Tėvynės likimu, o tautos ateitis jiems nesvarbu. Tai baisu. Jie linkę užsiauginti pilvą kaip bubną, kad pro jį nematytų savo pavergtų brolių kančios, o ausis užsikemša moliu, kad negirdėtų tautos šauksmo. Mes lanngi, kad tokių kirmėlaičių dar labai, labai mažai. Tačiau, jeigu su jomis nekovosime, jų pris vis daugiau.

„Ateitis“.

LIETUVIO ĮNAŠAS Į SVARBŲ ŽURNALĄ

Stambur ir rimtas politinių, socialinių bei ekonominių studijų žurnalas „Dinamica Social“, išeinąs Buenos Airezės, minėdamas savo gyvavimo penkmetį, išleido specialų numerį, kuriame yra ir „Laiko“ bendradarbio Veraxo straipsnis apie sovietinių vergų sukilimą Vorkutoje. Tai jau aštuonioliktas mūsų tautiečio straipsnis šiame įtakingame žurnale, kuriame bendradarbiauja rinkiniai Europos ir Amerikos žurnalistai. „Dinamica Social“ savo straipsnių santraukas duoda dar prancūzų ir italų kalbomis.

* Rugsėjo mėn. nr. „Christian Democratic Review“ įdėjo straipsnį apie Lietuvą, kuriame rašoma apie Sovietų daromą žalą mūsų tautai.

mes esame sena tauta, sukūrusi savitą kultūrą ir prasiskleidusi naują kūrėba. Didžiojo salėj mus pasitiks Vytautas, išdidus, įveikęs priešus, rymo ant kalavijo ir kalba apie ryžtą ir darbą savo tautai. Antroji šito pastato pusė tar nauja

KULTŪROS MUZIEJUI.

Kaip Vytauto Didžiojo Muziejuje yra sutelkta mūsų valstybinio gyvenimo apraška, taip čia reiškiams mūsų kūrybos genijus, kurio viršūnėje šviečia Mykalojus Konstantinas Čiurlionis. Seniau jo vardo galerija stovėjo prie meno mokyklos, o dabar jo darbai čia patalpinti.

Šalia Čiurlionio paveikslų atrasime ir kitų dailininkų darbų. Jie pavaizduoja, kaip mūsų menininkai, pasisėmę jėgos iš praeities, iš liaudies meno, pasisavinę modernizmo laimėjimus, sugebėjo kurti ir individualiai reikštingas. Be to, po tuo pačiu stogu yra ir etnografinis muziejus su gausiais liaudies meno pavyzdžiais.

Paėję Duonelaičio gatve, sutiksi-me centrinius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO RŪMUS

Čia susibėgo visas akademinis gyvenimas. Spalvotos kepuraitės, vėliavos mirgėdavo per studentų šventes, kai iš balkono jas sveikindavo universiteto rektorius. Mažas buvusios Rusijos provincijos miestelis, nepriklausomybės metais ne tik augo ir plėtėsi, bet savy sutelkė lietuvišką jaunimą, kuris, gimtoj kalboj lavindamasis, svajavo apie gražesnę Lietuvos ateitį. Virš 4000 studentų knibždėjo Kaune, o kiek kitų mokyklų, kiek kultūrinių įstaigų. 1934 metais Kaune išėjo 108 periodiniai leidiniai, iš jų 12 dienraščių.

Klestėjo miestas, augo dienomis. Nebetilpdamas slėnyje, kopė į kalnus. Nepriklausomybės metais išaugo beveik visas žaliakalnis. Ten mūsų tautos ryžtą liudija. Mėnulis pavargęs leidžia žibintą žemyn. Jis taikiai šypsoi mum. Praeiname sargybas ir grįžtame į savo klajonės dienas.

Mėnuli, šviesk į gūdžią naktį, šviesk, kad mes nuolatos matytume anas rožes muziejaus sode, kad mes nuolatos jų ilgėtumės ir į jas keliautume...

„Ateitis“.

minklą yra Nežinomojo Kario Kapas. Nieks nežino nei jo pavardės, nei vardo, nei kilmės vietos. Tuo būdu šis nežinomas didvyris atstovauja visus savo kovų draugus didžiojoje tautos šventėje. Gale jo kapo stovi keturkampis akmuo. Tai žuvusiems pagerbti aukuras. Vėliavų nuleidimo metu nuo jo kyla smilkalų dūmai, o ant jo priešakio iškalti žodžiai: Reddē quod debes — atiduok ką privalai. Tai pareigojimas gyviesiems. Žuvusieji savo pareigą atliko. Jie sudėjo ant Tėvynės aukuro didžiausią auką.

BERNIUKAS PRIEŠ TANKĄ

Viename Sūdovos kaime tarp miškų gyveno rami ūkininko P. šeima. Vieną naktį antrosios bolševikų okupacijos metu, rusų M.G.B. ir policija apsupo sodybą. Jie atvyko suimti ir išvežti į Sibirą šių nekaltų aukų. Užpuolikai suėmė tėvus, dvi dukreles ir vieną sūnų. Juos surakintus išsivežė. Tačiau vyresnysis sūnelis Juozukas, pabudintas iš miego rusiškų keiksmų ir šūkavimų, šoko iš lovos, nūrė pro langą ir pasileido į mišką. Raudonieji užpuolikai paleido į jį salves iš savo automatų ir ėmė vytis. Vaikas krisdamas, risdamasis kūliais ir mėtydamasis į šalis laimingai paspruko į miško tankmę. Nė viena kulipka jo nekludė. Visos jos prašvilpė pro šalį kapidamos aplinkui žolę ir medžių lapus. Vienmarškis jaunuolis apsikarstė šakelėmis, kad būtų netaip lengvai iš tolo pastebimas, nutarė susirasti partizanus ir, jeigu jie tokį jauną kovotoją priimtų į savo eiles, prisidėti prie jų ir drauge kovoti. Palandžiojęs po tankumynus aptiko partizanų būrio būstinę — samanyne paslėptą bunkerį. Būrio vadas, išklausęs jo pasakojimo ir stropiai išardęs, berniuką priėmė ir prisaikdino būti ištikimu kovotoju. Jį paskyrė ryšininku. Persirengęs apdriskusiu piemenuku, basas, jis turėjo vykti su svarbiais pranešimais į tolimas, jam nepažįstamas vietas pas kitų partizanų vadus. Vieno tokio žygio metu šis jaunas drąsuolis buvo bolševikų suimtas ir kankinamas, bet neprisipažino. Tačiau buvo atpažintas esąs partizanų ryšininku. Jis buvo verčiamas nurodyti tą vietą, iš kurios išvyko siunčiamas ir tų, į kurią jis vyko. Berniukas atsiskakė tai padaryti. Nieko negelbėjo jam nei nagų nuo pirštų lupimas, nei rankų

Montevideo lietuviai

DR. PRANO TAMOŠIŪNO PAGERBTUVĖS

Šių metų sausio 23 d. Urugvajaus Lietuviai „Vyčiai“ buvo surengę „Vermutą“ pagerbti pirmutiniam Urugvajaus lietuviui gydytojui Pr. Tamošiūnui, kuris yra kilęs iš to paties jaunimo tarpo.

Vaišėse dalyvavo labai didelis skaičius svečių. Visi kultūringi Urugvajaus lietuviai gerai supranta, ką reiškia turėti pirmutinį ir vienintelį gydytoją iš savųjų tarpo. Tai pabrėžė pirmutinis vaišės tarybos vadovas T. Vladas Mikalauskas S. J., kuris pareiškė, kad yra didelė garbė ir nuopelnas Dr. tėvams Salomėjai ir Stasiui Tamošiūnams, kurie savo sūnų leido į mokslą ir mokėjo jam įkvėpti ištvermės sunkiose mokslo valandose, būdami patys paprastai darbininkai kaip ir daugumas į Urugvajų atvykusių lietuvių imigrantų. Taip pat gerb. Tėvas Vladas Mikalauskas pageidavo, kad ir kiti lietuviai tėvai imtų pavyzdį iš Prano tėvelių ir leistų kiek galima savo vaikus į augštesnius mokslus, nors tas ir kainuoja daug pasiaukojimo kaip ir šiems tėvams kainavo, nes Lietuvai trūksta mokslo žmonių. Baigdamas savo kalbą, gerb. Tėvas Mikalauskas palinkėjo daug sekmes doktoro darbuose ir kvietė neapleisti lietuviškos darbo dirvos. Toliau sveikinimo žodį tarė Kat. Bažn. Komiteto pirm., gerb. Jonas Ščesnulevičius, Urugvajaus Liet. Kultūros Dr. jos vardu vicepirmininkas, gerb. Klemensas Vydžius, slaugytojų vardu pan. Genė Pagaruskaitė ir „Vyčių“ organizacijos, šių vaišių rengėjų kuri taip pat įteikė Dr. Praniu Tavaru pirm. pan. Adelė Čiurpytė, mošiūnui lietuviškų motyvų dovanėlę. Pabaigoj kalbėjo Dr. Pranas Tamošiūnas, kuris padėkojo už jam suruoštą pagerbimą ir pareiškė,

kaip pirmoj vietoj yra jo tikslas padėti savo broliams lietuviams. Kas liečia kultūrinį bei patriotinį darbą, pažadėjo jį dirbti ir remti, kiek tik jam leis sąlygos.

Vaišės buvo pajvairintos bendromis svečių dainomis. Vaišės praėjo gana linksmoj ir draugiškoj nuotaikoj. K.

NAUJA U. L. KULTŪROS DRAUGIJOS VALDYBA

Š. m. Sausio mėn. 9 d. U. Liet. Kultūros Dr. ja perinko savo vadovybę, kurią dabar sudaro: pirm. — Pranas Stanevičius, vicepirm. — Klemensas Vydžius, sekretorius — Juozas Vaštakas, kasininkas — Alfonsas Klimas, fin. sekretorius — Juozas Kundrotavičius. Valdybos nariai: Benediktas Msonis ir Juozas Dorelis.

Linkime naujai Kultūros Draugijos Valdybai kuo geriausios sėkmės. K.

BUVUSIOS U. L. K. DRAUGIJOS VALDYBOS PAGERBTUVĖS

Sausio 30 d. naujoji valdyba surengė pagerbimo pietus buvusios valdybos nariams, kurie praėjo gana sėkmingai. Vaišių šeimininkės paruošė gana skanius valgius. Vaišėse dalyvavo virš šimto svečių. Naujasis dr. jos pirmininkas padėjo buv. dr. jos valdybai už jos nuveiktus darbus ir apgalvestavo, kad jose negalėjo dalyvauti buvus dr. jos pirmininkas, kuris sunkiai serga. Liet. Ministeris p. K. Grauzinis taip pat tarė padėkos žodį senajai valdybai ir kartu pasveikino naująją, linkėdamas geros sėkmės. Be to dar kalbėjo urugvajietis lietuvių prietelis P. Martines Bersetche, gerb. Julius Jazauskas ir laikinai ejęs pirmininko pareigas p. Mykolas Sveičiukis. K.

Pasaulio Lietuviai

KOLUMBIJA

* Šiuo metu Kolumbijoje gyvena apie 700 lietuvių, tarp jų yra ir 4 tremtiniai kunigai. Prieš kiek laiko Kolumbijoje lanekšis vysk. V. Brizgys paskelbė spaudoje savo įspūdžius iš to krašto, pažymėdamas, kad jeigu nepagerėtų lietuviams galimūmams iš Europos emigruoti į JAV, tai visiems būtų partartina vykti į Kolumbiją. Dabartinė Kolumbijos vyriausybė yra su projektavusi platų kolonizacijos planą. Tiek savo darbo rūšimi, tiek pajamomis kolonijos lietuviai, apskritai kalbant, laikosi gana gerai. Jų net didesnis procentas, negu tremtinių Amerikoje, turi nuosavus namus ir automobilius. Ten savo elgesiu susikompromitavusių mūsų tautiečių, nėra, be to, lietuviams nutautėti yra mažiau pavojų nei kitur.

* Tarpjmoninėse krepšinio varžybose lietuviai žaidė už vietos „DISTRAL“ įmonę, kuri yra vadovaujama inž. Vyt. Didžiulio. Varžybose laimėjo trečią vietą, gaudami specialius pažymėjimus. Stipresni žaidėjai paminėtini: Alg. Radvilūnas, R. Miliūnas, S. Vismanta, Alg. Grigaliūnas ir H. Černiauskas. Vietos spaudoje buvo atžymėtas aukštas lietuvių žaidimo lygis. Jau dabar bendruomenėje imama domėtis, kaip iškilmingiau pasirodžiai Vasario 16 minėjimui. Lietuvių choras, vadovaujamas p. D. Liauginienės, pradeda repetuoti mūsų gražias dainas, o mažieji — ruošti savo programų pasirodymuose.

N. ZELANDIJA

* N. Zelandijos krašto valdyba išleido naują „Naujosios Zelandijos Lietuvio“ numerį, kuriame duota plati ten gyvenančių lietuvių veiklos apžvalga. Tautos Fondo įgaliotini krašto valdybos paskirtas P. Grigaliūnas, kuris rūpinsis Lietuvos laisvinimo reikalams lėšų organizavimu. VLIKo 10-mečiui paminėti paskaitą skaitė J. Pečiulaitis. N. Zelandijos lietuvių buvo gražiai sutiktas „Draugo“ redaktorius Dr. J. Prunskis. Ta proga suruoštoje vakarieniėje krašto valdybos pirmininkas Č. Liutikas padėkojo sveičiui už padarytąjį pranešimą. Be anksčiau sudarytos suaugusių

tautinių šokių grupės, dabar suorganizuota ir pačių jauniausiųjų lietuvių vaikų tautinių šokių grupė. Ji jau du kartus pasirodė per YMCos Kalėdų eglutę ir Baltų Klubu suruoštą vaikams eglutę. Visur buvo nuosirdžiai ir maloniai sutikti. Šokiams vadovauja J. Paplauskas. Auklando sekmadienio mokykla veikė trim grupėm. Pabaigoj buvo padaryti patikrinamieji egzaminai. Jauniausiosios grupės mokiniai pasiekė labai gražių rezultatų. Prie to daug prisidėjo motinos, kurios nesigailėjo laiko vaikams taip rūpestingai atvesti į mokyklą. Po pamokų vykdavo tautinių šokių mokymas. Jauniaušiai grupei dastė mokyk. E. Liutikienė, o vyr. grupei paskutinį pusmetį abiem grupėm dastė lietuvių k., istoriją ir krašto moksl. Č. Liutikas, kuris vadovavo sekmadienio mokyklai.

* N. Zelandijos lietuviai ruošiasi iškilmingai minėti Vasario 16 d. šventę. VT pirmininkas K. Žalkauskas jiems pasiuntė ta proga specialų sveikinimo žodį. Miškų tyrimo institute Rotoruoje. N. Zelandijoje, jau keleri metai dirba lietuvis Dr. St. Kripas, kuris tiria pagrindines pušų rūšies medienos savybes. Iki šiol jis yra parašęs per 10 įvairių studijų.

KANADA

* Resp. Prez. A. Smetonos mirties metinės buvo gražiai paminėtos Toronte. Minėjimą atidarė LTS vietos skyriaus pirm. F. Valys, kalbą ta proga pasakė gen. konsulas V. Gyls, o specialią paskaitą skaitė iš JAV nuykęs LTS pirmininkas V. Rastenis. Minėjimas buvo baigtas smuikininkės E. Kuprevičiūtės ir jos brolio A. Kuprevičiaus puikiu koncertu. Sausio 15 d. E. Kuprevičiūtė davė smuiko recitalį Montrealio koncertinėje Plateau salėje. Tiek apie šį, tiek apie kitus Kuprevičių koncertus Kanados ir amerikiečių spauda atsiliepia labai šiltai. Per ketverius metus transliuotos lietuviškos radijo valandėlės programos iš St. Catherine's stoties perkeltos į Toronte galingą radijo stotį CHUM banga 1050. Jos vedėjas — J. Simanavičius. Montrealio CBC televizijoje vasario 16 d. bus rodomi lietuviški šokiai. Kanados LB Kultūros Fondo švietimo

komisija yra paskelbusi lietuvių šeštadienių mokyklų mokiniams dainų užrašymo konkursą. Daugiausia surinkusiemis dainų paskirtos penkis piniginius premijos. Konkursui duomenis pristatyti laikas paskirtas ik š. m. gegužės 1 d.

AUSTRALIJA

* Australijos LB 4-tąjį suvažiavimą pradėjo Melbourne apylinkės pirm. Vingys, o atidarė krašto valdybos pirm. V. Simniškis, kuris padarė išsamų veiklos pranešimą. Šiuo metu visoje Australijoje veikia 16 apylinkių ir 3 seniūnijos. Krašto valdybos išdininkas S. Grina davė pinigines krašto valdybos, jos leidžiamos „Mūsų Pastogės“ ir Tautos Fondo apyskaitas. „Mūsų Pastogės“ finansinė padėtis yra nebloga, jos prenumeratorių skaičius

Ei, Lietuvos kareivėliai Niekad nedejuoja,

Visad greitai, visad linksmai Sau dainas dainuoja.

žymiai padidėjo. Suvažiavime apsarstyti krašto LB reikalai, išdiskutuotos svarbiausios problemos, pasisakyta dėl esančių taisytnių negerojų etc. Krašto valdybai už veiklą pareikšta padėka. Nutarta krašto valdybą ir krašto kontrolės komisijos būstinę palikti Sidnio mieste, o krašto garbės teismo — Adelaidėje, kitą tarybos suvažiavimą 1956 m. — suruošti pirmuosiose lietuviškuose namuose. Kad „Mūsų Pastogė“ galėtų dar sėkmingiau atlikti savo paskirtį, pasisakyta už savos spaustuvės įsteigimą, taip pat paraginta remti Vasario 16 d. gimnaziją. Pranešimą apie kultūrinę veiklą padarė LKF Australijos valdybos pirm. A. Krausas, socialinės globos reikalus Australijoje — Vilniūnas ir kt. Į naująją Australijos krašto valdybą išrinkti: S. Grina, V. Simniškis, L. Karvelis, Vyt. Doniela, Skrinska, Pr. Nagys ir M. Petronis; į kontrolės komisiją — P. Alekna, A. Jakubėnas ir V. Deikus; į garbės teismą — St. Čibiras, J. Kalvaitis, J. Binkevičius, Vl. Požėla ir E. Jansonas; į būsimąjį pasaulio lietuvių seimą — suvažiavimui pirmininkavęs A. Kakaila, J. Kalvaitis, V. Jakutis, J. Meiliūnas ir J. Kalakauskas. Suvažiavimo metu buvo suruoštos įspūdingos lietuvių meno dienos, kuriose labai gražiai pasirodė įvairiausių sričių lietuvių menininkai. Dienose dalyvavo pačios stipriausios jų pajėgos. Tautos Fondui pereiniais metais surinkta 326 svarai.

* Lietuvių Kultūros Fondo penktasis suvažiavimas Melburne, apsarstęs visą eilę aktualiausių švietimo, kultūros, dailės, knygų leidimo ir kt. reikalų, išrinko naują vadovybę, kurią sudaro: A. Krausas, Simanavičius, Vaičaitis, Valys ir Zenkevičius. Į rev. komisiją išrinkti — Janulaitis, Paliulis ir Skėris. Suvažiavimo proga taip pat posėdžiavo Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos atstovai. Pasisakyta aktualiaisiais mažlietuvių reikalais, peržvelgta praėities veikla ir ateities planai. Mažlietuvių laikraščiui „Keleiviui“ surinkta per 60 svarų, jo prenumerata platinama sėkmingai. Surinkta aukų ir Vydūno fondui. Nutarta visais būdais stengtis, kad propagandiniai bandymai iš vokiečių pusės, kiek jie liečia Mažąją Lietuvą, būtų tinkamai atremti, o Mažosios Lietuvos

broliams suteikta reikalinga parama. Į naująją centro valdybą, kuri drauge eina ir Melburno skyriaus valdybos pareigas, išrinkti — Dr. Didžys, Pocius ir Giedraitytė. Centro kontrolės komisijos pareigos pavestos Sidniaus skyriaus kontrolės komisijai. „Šviesos sambūrio“ Australijos regiono atstovų suvažiavimas, kurį atidarė V. Doniela, konstatavo, kad sambūrio veikla Australijoje yra daugeliu atvejų sustiprėjusi. Taip pat gausėja sambūrio narių skaičius. Rengiamos paskaitos, diskusiniai vakarai ir kita. Suvažiavimas priėmė rezoliuciją — atsišaukimą į jaunimą, kuriame nurodo, kad atsikursiančiai Lietuvai reikės ekonomistų, inžinierių, medikų ir kitų rūšių specialistų. Jaunimas skatinamas skintis kelią į mokslą ir ruoštis būsimajam darbui išlaisvintoje tėvynėje.

kaitą apie Šaulių Sąjungos veiklą Neprikl. Lietuvoje. Susirinkusiuosius ypač didžiai jaudino pagerbimas Lietuvos Šaulių Sąjungos vėliavos, kuri paslaptimomis aplinkybėmis, per pavojus, laimingai pasiekė laisvą Ameriką. Po iškilmingo minėjimo meninę dalį atliko šauliai: dainininkė Jankauskaitė, smuikininkas Paukštys, kuriems akomponavo kompozitorius Vl. Jakubėnas. Pabaigai buvo suvaidinta Lauciaus drama „Paslaptinga zona“.

* Minėjo Klaipėdos atvadavimo sukaktį. Kaip žinoma, 1923 m. sausio 15 d. Klaipėdos kraštas, išsivadavęs, prisijungė prie Lietuvos. Toji sukaktis buvo iškilmingai paminėta JAV, Kanadoje, Australijoje ir kitur, kur tik gausiau gyvena mūsų tautiečių. Minėjimais pirmoje eilėje rūpinosi mažlietuvių sambūriai ir Klaipėdos krašto veikėjai.

* Prieš Kalėdas JAV, Waterbury, Conn. mieste uždaryta tris savaites veikusi dail. Adomo Galdiko kūrinių paroda. Ji turėjo didelį pasisekimą ir buvo lankyta, be lietuvių, ir amerikiečių visuomenės.

* Amerikos lietuviai broliai Motuzai kai kuriose lietuvių kolonijose JAV vėl parodė savo Lietuvoje 1935-38 m. padarytas spalvotas filmas. Visų filmų rodymas trunka apie 6 val. Filmose Motuzai parodo Lietuvos vaizdus, miestų pastatus, įvairių iškilmių vaizdus, pavaršarininkų kongresą, P. Mašiotų laidotuves, kariuomenės paradas. Labai plačiai ir vykusiai nufilmuota Lietuvoje 1938 m. buvusio sporto olimpiada. Nufilmuotas ir lietuvių kariuomenės įžygiavimas į Vilnių 1939 m. Vienoje iš naujesnių filmų „Kodėl jie pabėgo“, Motuzai parodo šurpius žudynių žudynių vaizdus iš Praveniškių, Rinių miškeilio ir kt. vietų, kur yra siantės bolševikų teroras jiems 1941 m. traukiantis iš Lietuvos. Pastaruoju metu Kazys Motuzas filmuoja specialią lietuviškų pašto ženklų filmą. Ji numatoma 1955 m. pradžioje parodyti amerikiečių klube New Yorke. Motuzų filmomis pastaruoju metu labai susidomėjo ir naujai, po 1948 m. į JAV atvykę lietuviai.

* M. Sleževičiaus mirties 15 m. sukakties įspūdingas minėjimas buvo suruoštas New Yorke. Minėjimui vadovavo inž. A. Novickis, o velionį aptarė eilė visuomenės veikėjų: Audėnas, Kaminskas, Sidziakauskas, Pajaujūis, išryškindami jo nuopelnus lietuvių tautai.

* Detroitė 65 m. amžiaus ir 5-rių metų teatrinės veiklos Amerikoje sukakties proga Lietuvos teatro pionieri Z. Arlauskaitėi — Mikšienei suruoštas pagerbimas. Sveikino 17 įvairių organizacijų atstovai. LRS įteiktą adresą meniškai apipavidalino dail. A. Melnikas. Ir dabar sukaktutininkė atsiėdėjus rūpinasi scenos menu. Jos vadovaujama meno sambūryje dirba ir studentai, ir fabriku darbininkai.

* Lietuvių spaudos atgavimo sukaktis plačiai paminėta viso pasaulio lietuvių spaudos, nurodant, kad lietuvių kultūra ir spauda, nekieno necenzūruojama, visur laisvai klesti. Tik vienoje JAV-se veikia kelios leidyklos, eina daugiau kaip 60 lietuvių laikraščių, keli žurnalai etc. Pasidžiaugta taip pat „Lietuvių Dienų“, Kanadoj leidžiamu „Tėviškės žiburių“ ir kt. sukaktimis.

* Lietuvių Profesorių Draugija Amerikoje kiek galėdama remia Lituanistikos Institutą, rūpinasi savo nedarbingų narių buitimi ir kt. Iš 72 jos narių šiuo metu 37 yra JAV un-tų, kolegijų bei tyrimo įstaigų mokslo personalo nariai. Lietuvių spauda džiaugiasi, kad stiprėja Vasario 16 d. gimnazija Vokietijoje, Čikagos aukštesnioji lituanistikos mokykla ir kitos lietuvių mokyklos. Netrukus konkrečių darbų duos ir Lituanistikos Institutas, po Dr. A. Šapokos „Vilniaus miesto istorijos“ numatęs išleisti ir visą eilę kitų mokslo veikalų. Spaudoj reikiama mintis, kad ateities Lietuvai netrukus savosios šviesuomenės.

* JAV-bėse rodoma gyvo susidomėjimo lietuvių išlaikymu. Tariamasi, kaip reikėtų parūpinti reikalingus lituanistikos literatūros, vadovėlių etc. Planuojama taip pat leisti lietuvių vaikams laikraštėlį anglų k. Jauniesiems ir vyresniesiems moksleiviams taip pat pradėtas leisti naujas laikraštėlis, pavadintas „Jaunos Mintys“.

JUNGT. AMER. VALST.

* Šaulių Sąjungos 35 m. sukakties proga laisvojoje lietuvių spaudoje daug rašoma apie sąjungos įsikūrimą ir jos atgaivinimą Amerikoje bei Kanadoje. Čikagoje buvo suruoštas Šaulių Sąjungos minėjimas, pradėtas pamaldomis katalikų ir evangelikų bažnyčiose; vėliau iškilmingą posėdį pradėjo buvęs Lietuvos Šaulių Sąjungos viršininkas Bajoras. Minėjimo dalyviai atsistojimu pagerbė žuvusius už tautos laisvę šaulius ir mirusius Šaulių Sąjungos pirmininkus Vladą Putvinį, Matą Šalčių ir Vincą Krėvė-Mickevičių. Valietelis išlikęs Šaulių Sąjungos pirmininkas Rapolas Skipitis skaitė išsamią pas-

Buenos Aires Avellaneda

BERNIUKAI VYKSTA Į VILLA DEL DIQUE

Šį sekmadienį, vasario 13 d. 18 val. iš Plaza Miserere berniukai vyksta į Villa del Dique — vasaros stovyklą. Berniukai Kordobos kalnuose atostogaus visą mėnesį. Su jais važiuoja stovyklos vedėjas kun. A. Kleiva, MIC ir aptarnaujantis personalas.

* Stovyklos mergaitės Villa del Dique bus Bs. Aires, Plaza Miserere autobusų stotyje vasario 14 d. 7 — 9 val. ryto. Su jomis grįžta stovyklos vedėjos Šv. Kazimiero Seserys — Aloyza ir Elenisa ir daug pasidarbavusių stovyklai p. Budzienė.

* Vasario 16-tosios proga pamaldos už Tėvynę bus vasario 13 d. 10.30 val. Aušros Vartų liet. bažnyčioje.

GYVENIMAS VERDA VILLA DEL DIQUEJE

IŠ MERGAIČIŲ STOVYKLOS KORDOBOS KALNUOSE

Aldona M. M. Diminskytė savo dienoraštyje aprašo sausio 27 d. išgyvenimus. Ji sako: Atsikėlim tu pačiu laiku, kaip visada, 7,30 val. Po pusryčių kaikiurios mergaitės ėjo maudytis, bet vanduo buvo nešvarus — nebuvo bangų, taigi paviršiuje žaliavo kažkokie maurai. Mergaitės truputį pasimaudžiusios lipo į krantą. Parėjusios namo gavome pietus ir išleidome Gerb. T. A. Kleivą į Bs. Aires. Dalį Santaraitė atsisveikino su savo Kapelionu visų mergaičių vardu ir padėkojo, kad jis rūpinosi visų patogumu, pasilinksminimais ir dvasine formacija. Su kunigu kartu padainavome keletą dainelių. Išlydėjus Dvasios Tėvą į Bs. Aires, grįžome prie dienotvarkės. Buvo pasirošimas programai, nors nelabai norėjome. Po vakarienės mergaitės įdėdavo ant arklių. Kaikiurios bijojo, kad arklys nuneštų kur nereikia.

Marytė Čikštaitė rašo, kad sausio 28 d. atsikėlusios iš saldžių sapnų ėjome klausyti šv. Mišių. Po šv. Mišių pusryčiai, kambario ruoša ir visos į ežerą. Buvo įdomu plaukyti, nes buvo didelės bangos. Šiandien po pietų vėl grįžome prie ežero — į Embalsiną. Embalsina yra vietovardis, kur mūsų stovykla kasdien mirksta Calamuchitos ežero vandenyje. Šį kartą padarėme gudriau. Nusinešėme pavakarius. Grįžome labai linksmos. Po vakarienės kaikiurios vėl įjome ant arklių. Man pasitaikė piktas arklys, todėl sunku buvo susikalbėti.

Adrijana Vasiūnaitė aprašo, kaip mergaitės kepė pončkas sausio 29 d. Kepė net iki pietų, kad galėtų prisaldinti savo gyvenimą per pavakarius. Tą dieną taip pat visos ėjo į Embalsiną ir vakare iki palaiminimo, kuris esti 9 val., visos linksmai žaidė įvairius žaidimus.

Dalia Santaraitė išreiškia visą savo džiaugsmą dienoraštyje, nes jai papuolė duoti „Laikui“ korespondenciją apie vieną gražiausių dienų — apie ekskursiją į Embalsę. Buvo sekmadienis. Kun. J. Duoba pasakė gražų pamokslą visiems klausiusiems šv. Mišias. Sekmadieniai esti dvejos pamaldos: argentinams ir lietuviams. Lietuvių pamaldose dalyvauja ir stovykla. Per pamaldas stovyklaujančios gieda lietuviškas giesmes. Po pietų visos dainuodamos — rašo — laukėme autobuso. Gaila, šoferis pamigo. Teko laukti kito. Netrukus sulaukėme. Kad laikas greičiau praieitų, autobusas skambėjo dainomis. Jau ir Embalsė, nes tik 8 km. nuo mūsų stovyklos. Linksmos visos išlipome. Norėjome pamatyti žuvų auginimo tvenkinius, bet mūsų nelaimė, sekmadieniai buvo uždaryti. Tada vienos ėjo į ežerą maudytis, kitos rinko gražius akmenėlius. Pareidamos turėjo išmesti, nes buvo per sunkūs. Pavakarius valgėme kavinėje. Ledai, šalti gerimai atgaivino mūsų sveikatą. Didesnės mergaitės: E. Čikštaitė, A. Miliauskaitė, S. Mockaitytė, A. Pajaujytė ir aš norėjome lipti į kalną nusifotografuoti, bet, štai, ir automobilis. Teko pėsčiomis eiti dar tris kvadrantus. Visos buvome pavargusios, todėl skubinomės po vakarinio palaiminimo į lovą.

Janė Bladauskaitė aprašo vasario 1 d. išgyvenimus. Aprašo tos dienos skautišką stovyklavimą gryname ore. — Jau per pusryčius mergaitės nerimavo. Palikusios valgi bėgo prie automobilio, nes p. Stankūnas pažadėjo kiek tilps mergaičių nuvežti iki iškylos vietos. Sutilpo beveik visos mergaitės. Dar, turbūt, nei vieną kartą ta mašina tiek nevežė žmonių, kaip šį kartą. Prie stovyklos prisidėjo šeimyninės ir Seselė Aloyza. Kurios nepatekome, buvome patenkintos, kad bent mūsų krepšiai ramiai važiuoja į iškylą. Kai pasiekėme ežerą, kitos jau braidė po vandenį. Maudytis nėjau, nes buvo šalta. Turėjau net šildyti savo „senus“ kaulus prie ugnies. Kepėm asadą, gėrėme virtą matę, valgėm pyragaičius. Gyvenimas virė visu smarkumu. Šį kartą buvo blogiau grįžti, nes p. Stankūnas, paėmęs šeimyninkes, nuvažiavo. Bandžiau išsiaiškinti, pėsčiam geriau, nes galima pakvepuoti tyru oru, nors nuvargusiam važiuoti gal būtų būtų geriau.

Laimutė Gliosaitė susirūpinusi aprašo kasdienes repetecijas, kurias mergaitės atlieka, ruošdamosios užbaigimo programai. Šį kartą reikia įtempti visas jėgas, nes rytoj ekskursija į Rumipal pas p. Palšį. Reikia ten išpildyti dalį programos atostogaujantiems lietuviams. Esame pakviestos. Šiandien lėpome į Calamuchitos kalną. Ant to kalno yra parašas „Lagos de Calamuchita“. Raidės turi 7 metrus ilgumo. Sunku buvo lipti, bet pavyko pasiekti argentinų berniukų užkeltą vėliavą. Ten dainavome, šūkaujome, ypač, kai ėjo žmonės pro tą kalną, kad pažūrėtų, kaip augštai esame užlipusios. Nulipome žymiai patogiu keliu. Grįžę radome p. p. Čikštus ir kun. J. Margį, MIC, atvykusį pakeisti kun. J. Duobą, vykstantį į Rosario.

Audra Deveikytė sustoja prie ekskursijos į Rumipal. Rumipal, norėjome maudytis, bet mūsų nelaimė, vanduo nuo lietaus tiek buvo pakilęs, kad neįmanoma pasiekti dugną. Taigi po viso maudymosi! Atvykę į p. p. Palšį vasarnamį, atlikome programą, atostogaujančių lietuvių dėka puikiai pasivaišino ir dar važiuoti grįžome namo. Mus parvežė p. J. Čikštas. Grįžę valgėme ledų. Svarbu paminėti, rašo Audrutė, kad p. p. Stankūnų „Murzius“ taip pat vaidino „Kėdės dažymą“ kartu su mergaitėmis. Geras artistas!

Zuzana Katinaitė liūdnei aprašo Kunigėlio Duobos išleistuves. Apgailli, nes Kunigėlis buvo geras, išmokino daug žaidimų. Po piet net gamta raudėjo, nes lijo, kaip iš kibiro. Seselė Aloyza mokė virti saldinius, tai tiek bent paguodos. Skanūs išėjo, bet labai kieti. Mūsų dantys per silpni juos valgyti. Apie vasario 4 d. Eugenija Kirkutė rašo, kad kun. J. Margis davė konferenciją, Seselė mokė Lietuvos istoriją apie Jogailą. Šiandien vėl lyja, taigi programa namuose. Norėjome eiti į kiną, bet smarkus lietus sutrukdė.

Nelida Burbaitė užbaigia šiam „Laiko“ numeriui korespondenciją iš vasaros stovyklos. Buvo vasario 5 d. Dainavome, rašėm dienoraštį. Po to, kas norėjo gauti odinę piniginę siūtį, turėjo išmokti mintinai lietuvišką dainelę „Plauk, laiveli, plauk“. Man buvo labai sunku, nes su lietuvių kalba dar ne taip gerai eina. Tačiau dėju visas pastangas ir pasiekiau savo. Man labai patinka — rašo — lietuvių kalba ir lietuviškos dainos. Šiandien taip pat atsisveikinome su Adele Pajaujyte ir p. Kundrotiene, kuri daug padėjo mūsų stovyklai.

Terese N. Avizėnaitė iš Tucuman, baigusi šiais metais komercijos mokyklą.

NAUJI „LAIKO“ RĖMĖJAI

Savo aukomis spaudos darbą parėmė:
Po 20 Pezų: S. D. ir J. Indriūnas,
5 (Urug.) B. Mesonis,
2,50 (Urug.) S. Gusčiūnas,
10 pesų — O. Kisylieinė,
5 pezus — O. Černeckienė.
Už aukas nuoširdžią padėką reiškia „Laiko“ Redakcija ir Administracija.

AUKOS VARGONAMS

\$ 100. — O. ir A. Kairiai
\$ 90. — A. Švarlys
\$ 50. — U. Gorodeckienė
\$ 50. — K. Stasiukonis
\$ 30. — O. Zukienė
Visiems aukotojams nuoširdžiai dėkoja Aušros Vartų par. klebonas.

Kaip gaila, kad greitai reikės važiuoti namo! Bet pasimatysime su savo tėveliais, kurių labai išsiilgome. Smagu atostogauti, bet tėvelių meilė pasilieka gyva kiekviename atostogaujančiame asmenyje. Visiems geriausi sveikinimai!

Terese N. Avizėnaitė iš Tucuman, baigusi šiais metais komercijos mokyklą.

PAJIEŠKO

Antanina Buja Biekšienė, kilusi iš Biekšių kaimo, Valkininkų parapijos, Vilniaus apskr., pajieško Stasio Baliukevičiaus, kilusio iš Biekšių kaimo, Valkininkų parapijos, Trakų apskr., atvykusio į Argentiną prieš porą metų. Prašoma pranešti „Laiko“ Administracijai.

AUKOS TAUT. MUZIEJUI

Lietuvių Kolonijos Tautiniam Muziejui aukojo: p. Pr. Vegedienė 2 poras raštuotų pirštinių, p. Z. Juknevičius Vyties kryžių, p. J. Skurauskaitė pintą juostą ir M. Matonytė skaros gabalą.
Už eksponatus aukotojams nuoširdžiai dėkoja

Liet. Kolonijos Taut. Muziejaus Vadovybė

ADMINISTRACIJOS SKELBIMAS

Elenos Tamulaitytės, gyvenančios calle Comandante Franco, Bernal, prašome pranešti „Laiko“ administracijai tikslų adresą.

* A. Elvyra Kišonaitė ir Juozas Viktoras Naraveckis vasario 4 d. su religinėmis apeigomis Aušros Vartų lietuvių bažnyčioje sukūrė naują lietuvišką šeimą. Santuokos liudininkais buvo Petronėlė Kišonytė ir Pranas Miskevičius.

* Ksavera Žvirblytė ir Eugenijus Vaicekėnas vasario 5 d. Aušros Vartų bažnyčioje priėmė moterystės sakramentą. Liudininkais buvo Jadvyga Valentiniene ir Juozas Janušis. Linkime jaunavedžiams ilgo ir laimingo gyvenimo.

* Aldona Rudytė ir Bronius Banys susižiedavo p. Domininko Rudžio, Aldonos tėvelio namuose. Sužadotuvės įvyko sausio 6 d. per Tris Karalius. Sužadotuvėse dalyvavo p. Kazimieras Balsys su šeima iš Bs. Aires, Antanas Glavinskas, Malvina Rudytė bei kiti pažįstami.

* Pranas Krapavickas buvo operuotas Pineyro ligoninėje. Jaučiasi gerai ir tikisi greitai grįžti į savo namus, Tres Aroyos 518, Villa Crespo.

LAIKAS

Franqueo Pagado
Concesión N° 4289
Tarifa Reducida
Concesión N° 4015

„EL TIEMPO“ Semanario Lituanos
Mendoza 2280, Avellaneda, Bs. As.; T.E. 20-9027

Redaguoja Red. Kolegija. Red. Antanas Kleiva. Rankraščiai taisomi Redakcijos nuožūra, nesunaudoti — gražinami tik autoriams prašant. KAINA: Argentinoje metams \$ 30.—, pusm. \$ 17.—, vienas nr. \$ 1.50. Urugvajuje met. 5 ur. p. Kitur — met. 3 dol. Oro paštas met. 5 dol.

VIII METAI Nr. 134

11 DE FEBRERO

PADĖKA

Lietuvių Kolonijos Tautinio Muziejaus Vadovybė nuoširdžiai dėkoja p. J. Čikštui už paaukotas 2 vitrinas, p. p. Rastauskui ir Bačkiui už 1 didelę vitriną ir p. Kaminskui už 1 vitriną.

L. K. T. Muziejaus Vadovybė

* Šv. Mišios už a. a. Antaną Jukną bus vasario 20 d. 10.30 v. l. Aušros Vartų lietuvių bažnyčioje. Šv. Mišias užprašė Petronėlė Barauskaitė — Juknė su vaikais Stase, Oskaru ir N. lida.

* Vincas Naruševičius kviečia savo gimines ir pažįstamus į iškilmingas motines šv. Mišias, kurios bus laikomos kovo mėn. 6 d. 10.30 al. Lietuvių Par. p. Jos bažnyčioje už a. a. Juozą ir Oną Naruševičius ir Juozą Adukauską.

* Vaclovas Rymavičius, šv. Cecilijos choro vedėjas, Sveikatos Ministerijos pasiūstas atostogauja Calahue ir grįž kovo mėn. Šv. Cecilijos choro rep. bus tikėtai kovo 12 d. švykus muz. V. Rymavičiui, jį jvaduoja muz. p. Alf. Petratis.

* Antanas Laurinavičius, žinomas Mar del Platoje fotografas, nusipirko gražų vasarnamį. Turistams patenkinti pasiliko taip pat ir senąją vietą. Jų sūnus Romualdas 13 metų gražiai kalba lietuviškai, pamoko savo sesutę lietuviškai ir yra vienas iš pirmųjų vietinėje gimnazijoje mokinių.

* Mykolas Rackevičius, neseniai atvykęs iš Europos, daro didelę pažangą baldų dirbimo įmonėje. Jau turi nuosavą namą ir pastatą reikalingoms mašinoms, daug klientų, kurie pasitiki sąžiningu darbu atlikimu. Ponai Rackevičiai auginą 2 sūnus ir 1 dukterį. Vaikai lanko vietinę mokyklą.

* Mar del Platoje atostogauja žinomi lietuviai: Dr. A. Zotovas su Ponia iš Kordobos, A. Petravičius su Ponia iš Bs. Aires, A. Mackevičienė, V. Sviderskas ir „Laiko“ atstovas Pijus Gudelevičius iš Bs. Aires.

* Vytautas Deveikis, turįs mezgimo įmonę, daro didelę pažangą. Šiomis dienomis gavo valdžios leidimą įsivežti iš Šveicarijos vieną moderniškiausių mezgimo mašinų, su kurios pagalba geriau galės patenkinti didėjančius poreikavimus. Jų dukrelė mokosi vietinėje mokykloje.

MONTEVIDEO LIETUVIAI

NAUJAS LIETUVIS GYDYTOJAS — DR. PRANAS TAMOŠIŪNAS

Praėjusių m. gruodžio mėn. 24 d. gerb. jaunuolis Pranas Tamošiūnas išlaikė savo paskutinius daktarystės kvotimus. Tai yra pirmutinis ir vienintelis lietuvis gydytojas visam Urugvajui.

Dr. Pranas Tamošiūnas gimė Lietuvoje, Panevėžio apskr., Ramygalos valsč. 1927 metų kovo mėn. 6 vasario mėn. 27 d., kur tais pačiais metais stojo į Urugvajaus Lietuvių „Dr. J. Basanavičiaus“ vardo mokyklą, baigdamas šešis skyrius. Po to tinkamai pasiruošęs stojo į Liciejų, kur mokėsi 4 metus. Vėliau dar lankė 2 metus „Preparatorija“, o iš čia jau stojo į Medicinos Fakultetą, kurį per 8 metus baigė. Paskutiniiais mokslo metais teko Dr. P. Tamošiūnui pasidaryti kaip praktikantui įvairiose ligoninėse. Ilgiausiai teko praktikuotis „Maciel“ ligoninėje, kurioje daugiausiai gydosi mūsų tautiečiai. Čia jį teko beveik kasdien susitikti su lietuvišiais ligoniais ir jis mielai jiems padėdavo kiek galėdamas, nors ir buvo praktikantas. Apie jį gražiai atsiliepia lietuvių ligoniai, kurie lankėsi šioje ligoninėje.

Dabar Urugvajaus gyventojai lietuvių turės gydytoją lietuvių, pas kurį daugiausiai ir kreipsis, nes Dr. Tamošiūno tikslas, kaip jis pasako, yra padėti pirmoje eilėje savo broliams lietuviams, nežūrint į jų finansinį stovį. Paklausus Dr., šiuo atveju jis atsakė: „Gydytojo tikslas yra pirmoje eilėje ištyrus ligoninius jiems padėti, o ne daryti nešvarius bižnius su ligoniais“. Savo kabinetus numato atidaryti Cerroj ir Kasoboj, kur randasi dvi stipriausios lietuvių kolonijos.

Linkime naujam Dr. Pranui Tamošiūnui kuo geriausias sėkmės.

K.

KARNAVALAI LIETUVIŲ PARAPIJOS AIKŠTĖJE

LIETUVIŲ JAUNIMO DR-JA

V Y Č I A I

sporto aikštėje prie Lietuvių Salės, Brasil 835, Avellanedoje š. m. vasario 19, 20, 21 ir 22 d. rengia

KARNAVALUS

Pradžią vasario 19 d. 9 val. vakaro. Jaunimas ir suaugusieji kviečiami į pasilinksminimą.

RENGEJAI

